

Heli Kaipio-Ylilammi

OPAS SEIKKAILUKASVATUKSEN KÄYTTÖÖN PÄIVÄKODISSA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2014

OPAS SEIKKAILUKASVATUKSEN KÄYTTÖÖN PÄIVÄKODISSA

Kaipio-Ylilampi, Heli
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Syyskuu 2014
Ohjaaja: Huhtala, Minna
Sivumäärä: 31
Liitteitä: 17

Asiasanat: Seikkailukasvatus, varhaiskasvatus, sosiaalipedagogiikka, seikkailukasvatusopas

Opinnäytteeni tarkoituksena oli toteuttaa seikkailukasvatusopas Porin kaupungin päiväkodin, Untuvan käyttöön. Seikkailukasvatusoppaassa ohjeistetaan seikkailukasvatuksen toteuttamiseen päiväkodissa ja esitellään kaksi valmiiksi suunniteltua seikkailua. Oppaaseen perehtymällä päiväkodin kasvattajat voivat helposti tutustua seikkailukasvatuksen maailmaan ja kokeilla mitä annettavaa sillä on päiväkodin lapsille ja omalle varhaiskasvatustyölle.

Valitsin opinnäytteeni aiheeksi käytännöllisen lähestymistavan seikkailukasvatukseen, sillä koin aiheen kiinnostavaksi ja haluan soveltaa sitä tulevaisuudessa omassa työssäni. Näkemykseni mukaan seikkailukasvatusta ei vielä laajemmin toteuteta päiväkodissa, joten halusin esitellä seikkailukasvatuksen tarjoamia mahdollisuuksia lasten parissa tehtävässä työssä.

Perehdyin kirjallisuuteen seikkailukasvatuksesta ja muodostin opinnäytteen teoriaosuuden. Kirjallisuuden ja päiväkotit Untuvassa suorittamani harjoittelujakson pohjalta muodostin oppaan seikkailukasvatuksen soveltamisesta päiväkodissa.

Seikkailukasvatuksella voidaan vastata varhaiskasvatussuunnitelman sisältöihin. Sen avulla lapset oppivat monipuolisesti elämässä tarvittavia taitoja mm. itsetuntemukseen, vuorovaikutukseen, liikkumiseen ja ympäristöasenteeseen liittyen. Ennen kaikkea seikkailukasvatus tarjoaa elämyksiä ja oppimisen kokemuksia, jotka kantavat aikuisuuteen asti.

Nykyajan lapset saattavat olla vieraantuneita luonnosta ja kokevat sen jopa pelottavana. Seikkailukasvatusta päiväkodissa soveltamalla lapsi tutustuu turvallisessa ympäristössä kasvattajien kanssa luonnon ja ympäristön tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Seikkailukasvatus ei vaadi monimutkaista teoriaosaamista, pitkiä koulutuksia tai rahoitusta. Päiväkotilasten kanssa seikkailu syntyy pienistä asioista ja mielikuvituksesta.

A GUIDE FOR ADVENTURE EDUCATION AT A DAYCARE CENTER

Kaipio-Ylilammi, Heli

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in social services

September 2014

Supervisor: Huhtala, Minna

Number of pages: 31

Appendices:17

Keywords: adventure education, early childhood education, social pedagogy, guide to adventure education

The purpose in my thesis was to produce a guide on adventure education for the daycare center Untuva operated by the city of Pori. The adventure education guide includes instructions for a daycare center on how to implement adventure education into practice, and in addition it contains two readymade adventures. By examining the guide, the childcare workers can easily familiarize themselves with the world of adventure education and to try and see what it has to give to the children at the daycare center and to their professional career in early childhood education.

I chose a practical approach into adventure education as the subject for my thesis, as I found the topic to be very interesting and want to be using it in my daily work in the near future. According to what I have come to know, adventure education is not that widely used in daycare centers, so I wanted to highlight the benefits and opportunities of such a method as part of early childhood education.

To be able to write the theoretical part of my thesis, I familiarized myself with the literature on adventure education. Based on the literature and the practical work experience I gained during my training at Untuva daycare center, I created the guide on how to implement adventure education into practice.

Using the methods of adventure education is one approach to answering the demands of early childhood education. Adventure education gives the children a multitude of skills needed later in life; including but not limited to self-knowledge, collaboration skills, understanding the importance of exercise, and learning a proper attitude towards the environment they live in. But first and foremost, adventure education provides the children with learning experiences that carry them a long way towards adulthood.

In modern times, children may be alienated from nature, and can find the wilderness a bit frightening. When adventure education is applied into practice at a daycare center, children can have a safe way to explore and learn about the nature and the opportunities within with the help of their teachers.

To implement adventure education into practice does not require the knowledge of complex theories, long periods of training, nor big budgets. To create an adventure for the children only requires imagination, and taking little steps.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	SEIKKAILUKASVATUS.....	7
2.1	Mitä on seikkailukasvatus?.....	7
2.2	Elämyksen ja jännityksen kokemukset seikkailussa	8
2.3	Kasvattajan rooli	10
3	SEIKKAILUTOIMINTA	13
3.1	Seikkailutoiminnan suunnittelu	13
3.2	Seikkailutoiminnan toteutus ja purku.....	15
3.3	Turvallisuus	16
4	VARHAISKASVATUS	18
4.1	Varhaiskasvatussuunnitelma.....	18
4.2	Seikkailukasvatus lapsen kasvun ja kehityksen tukena.....	19
4.2.1	Vuorovaikutus ryhmässä	20
4.2.2	Liikkuen ympäristöä tutkimassa	21
5	SEIKKAILUKASVATUSOPAS PÄIVÄKOTI UNTUVAAN	22
5.1	Päiväkoti Untuva.....	22
5.2	Oppaan toteutus.....	23
5.3	Oppaan käyttö	25
6	LOPETUS.....	27
	LÄHTEET	30
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Seikkailukasvatus on ehkä sanana tuttu monelle sosiaalian ja varhaiskasvatuksen työntekijälle. Seikkailukasvatuksen monia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia ei kuitenkaan tunneta juuri siellä, missä niiden käyttö olisi hedelmällistä, päiväkodissa.

Opinnäytteeni tarkoitus on tutustuttaa päiväkodin kasvattajat seikkailukasvatuksen maailmaan ja tarjota mahdollisimman matala kynnyks kokeilla, mitä hyviä puolia seikkailukasvatuksella on antaa päiväkodin lapsille. Suunnittelin ja toteutin Porin kaupungin päiväkotiin, Untuvaan, seikkailukasvatusoppaan joka sisältää ohjeistuksen seikkailutoiminnan sisällöstä ja ohjaamisesta. Oppaaseen olen suunnitellut kaksi valmista seikkailua, jotka voidaan ottaa käyttöön ilman suurempia ennakkovalmisteluja.

Opinnäytetyössäni luvussa kaksi kerron mitä seikkailukasvatus on ja mikä merkitys on elämyksellä ja jännityksellä seikkailukasvatuksessa. Perehdyn myös kasvattajan rooliin osana seikkailukasvatuksen toteuttamista.

Seikkailutoiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja purkamisesta kerron luvussa kolme. Turvallisuudella on tietenkin roolinsa lasten kanssa toimiessa, mutta selvennän sitä, mikä on tarkoituksenmukaista turvallisuutta ja millainen taas saattaa tukahduttaa oppimisen seikkailukasvatuksen toteuttamisessa.

Luvussa neljä peilaan seikkailukasvatuksen mahdollisuuksia varhaiskasvatussuunnitelman sisältöihin. Olen lähestynyt aihetta kahden teeman, vuorovaikutuksen ja liikkumisen kautta. Vuorovaikutus on lapsen terveen kasvu ja kehityksen kannalta elinehto. Päiväkoti ympäristönä haastaa lasta jatkuvasti oppimaan sekä taitoja toisilta lapsilta, että peilaamaan omaa toimintaansa osana suurempaa ryhmää. Alle 6-vuotias lapsi hahmottaa ympäristöään ja tutustuu siihen vahvasti liikkumisen avulla. Liikkumisen kautta lapsi pääsee asioiden ja ihmisten luo, joita hän haluaa tutkia. Liikkuminen sinällään tutustuttaa lasta itseensä, omaan kehoonsa ja sen toimintamahdollisuuksiin. Koen, että nämä kaksi teemaa, liikkuminen ja vuorovaikutus ryhmässä ovat

keskeisiä teemoja päiväkotiympäristössä ja ansaitsevat tarkemman käsittelyn tässä opinnäytetyössä.

Seikkailukasvatusoppaan toteutuksesta ja sen käytöstä kerron luvussa kuusi. Esittelen päiväkotitoimintaa ja päiväkodin ympäristöä, joka toimi innoittajana ja kehyyksenä seikkailukasvatusopasta suunnitellessa.

Seikkailukasvatusopas on esitelty kokonaisuudessaan opinnäytetyöni liitteenä. Se toimii omana itsenäisenä kokonaisuutenaan ja sitä voidaan käyttää myös muissa päiväkodeissa. Opinnäytteeni teoriaosuus täydentää opasta ja kertoo monipuolisemmin seikkailukasvatuksen käytöstä ja sisällöistä osana varhaiskasvatustyötä.

Lapsille tärkeitä taitoja omaan itsetuntemukseen, toisten huomioimiseen, vuorovaikutukseen ja liikkumiseen liittyen voidaan kaikkia oppia seikkailukasvatuksen kautta. Se tarjoaa monia mahdollisuuksia vastata varhaiskasvatussuunnitelman sisältöihin, mutta ennen kaikkea se tarjoaa lapselle kokemuksia ja elämyksiä, jotka kantavat aikuisuuteen asti. Seikkailukasvatuksessa ei käytetä erityisosaamista ja kalliita kursseja vaativia oppeja, eikä liian monimutkaisia materiaaleja. Seikkailu tarjoaa lapselle avaimet elämykselliseen ja kokemusrikkaaseen maailmaan, jossa lapsi saa olla tarinan sankari. Seikkailukasvatuksessa oppimia taitojaan ja ennen kaikkea asennetaan hän soveltaa tulevassa elämässään.

Seikkailukasvatuksessa lapsi on keskeisenä toimijana ja päähenkilönä. Niin kuin tarinoissa ja saduissa tarinan päähenkilö joutuu kohtaamaan haasteita ja pettymyksiä. Aina eteen tulevista kimmelluksista ei selviä yksin ja on turvauduttava ystävien apuun. Lannistumatta päähenkilö selättää eteen tulevat, ehkä pelottavat ja hurjatkin esteet ja entistä vahvempana ja pelottomampana lähtee ennakkoluulottomasti kohti uusia seikkailuja!

2 SEIKKAILUKASVATUS

2.1 Mitä on seikkailukasvatus?

”Seikkailukasvatuksella tarkoitetaan seikkailullisia toimintoja hyödyntävää turvallista, tavoitteellista ja ohjattua toimintaa, joka tähtää kokonaisvaltaiseen ihmisenä kehittymiseen” (Seikkailukasvatus.fi).

Seikkailukasvatuksesta puhuttaessa on mainittava elämys- ja seikkailupedagogiikan kehittäjä Kurt Hahn (1886-1974). Häntä voidaan pitää hahmona seikkailukasvatuksen kehittymisen takana. Saksalainen Hahn on vaikuttanut vahvasti koulumaailmassa kansainvälisestäkin ja luonut Hahnilaisen pedagogiikan, jonka ydinajatuksen voi tiivistää yhteen hänen mielilauseistansa: ” On anteeksiantamatonta pakottaa nuori mielipiteisiin, mutta vielä suurempi virhe on olla antamatta nuorelle tilaisuutta kokemuksiin.” (Telemäki 1998,13-17.)

Matti Telemäki on vaikuttanut merkittävästä Suomessa elämyspedagogiikan, seikkailukasvatuksen, tunnetuksi tulemiseen. Hän kävi tutustumassa 1980-luvulla Saksalaisten koulujen toimintaan, jossa toteutettiin seikkailukasvatusta. Sen seurauksena Suomeen perustettiin pohjoismaiden ensimmäinen Outward Bound-järjestö, joka edistää elämyspedagogiikkaan pohjautuvaa kasvatuksellista ja koulutuksellista toimintaa. (Eräkaiku ry: Outward Bound Finland ry. 2014 .)

Seikkailukasvatus Suomessa on saanut alkunsa 1980-luvulla ulkomaisten toimijoiden mm. saksalaisten, englantilaisten ja skotlantilaisten innostamana. KOTA ry aloitti seikkailukasvatuksen soveltamisen erilaisten projektien muodossa ja toiminta kohdistui lastensuojelun erityistarpeisiin. Seikkailukasvatusta on käytetty alkujaan nuorten parissa ja kuntoutusmuotona aikuisille. Nykypäivänä sillä on paikkansa myös lasten kanssa tehtävässä työssä kouluissa ja se on löytämässä tietään varhaiskasvatuksen pariin. (Kota ry.)

Seikkailukasvatuksesta kirjoitetaan usein rinnakkain elämyspedagogiikan kanssa ja yhtä usein näkee todettavan, että käsitteitä ei pysty rajaamaan erillisiksi toisistaan.

Kun puhutaan varhaiskasvatuksesta ja päiväkotikäisten kasvattamisesta kokemuksellisuuden kautta, sopii seikkailukasvatus termiksi paremmin. Se kuvaa käytännön toimintaa ja viittaa jännittävään ja mukaansatempaavaan tarinaan, johon tarttuessaan lapset pääset oppimaan kokemusten kautta.

Seikkailukasvatus käsitteeseen sisältyy sana seikkailu, joka on hyvin laajasti määriteltävä käsite. Yleisesti voidaan kuitenkin ajatella, että seikkailuun sisältyy jotain ennalta arvaamatonta ja itsensä ylittämistä. Saduissa tarinan sankarit lähtevät innostuneen luottavaisesti kohti uusia seikkailuja, tietämättä mikä heitä siellä kohtaa. Tarinan edetessä he löytävät itsensä uusista, jännittävistä, pelottavistakin tilanteista, mutta toinen toistaan tukien he selvittävät eteen tulleet vaikeudet. Matkan varrella he ovat oppineet toisistaan, itsestään sekä ympäröivästä maailmasta sellaisia asioita, joita he eivät olisi oppineet, jos eivät olisi antautuneet seikkailun vietäväksi. Tarinan lopussa he lähtevät jälleen innostuneen luottavaisesti kohti uusia horisontissa siintäviä seikkailuja.

Eikö olisikin hienoa, jos edellä mainittujen tarinan sankareiden luottavainen innostus edessä oleviin seikkailuihin olisi siirrettävissä satujen fiktiivisestä maailmasta meidän tosielämiimme? Seikkailu on keino, jonka avulla voidaan päästä kasvatuksellisiin tavoitteisiin ja kerryttää yksilön kokemuksellista ja elämyksellistä pääomaa. Seikkailukasvatus on siis käytännön kasvatusmenetelmä (Karppinen 2010, 118).

2.2 Elämyksen ja jännityksen kokemukset seikkailussa

Seikkailukasvatuksen maailma vilisee erilaisia termejä. Termejä elämys, kokemus, oppiminen, kasvu, ohjaaminen, elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus käytetään monessa käytännön koulu- ja kasvatustyössä. Näiden määritteiden joukosta on syytä poimia elämys ja kokemus tarkempaan käsittelyyn, sillä elämyksellisyys ja kokemuksellisuus on nähty tärkeäksi kasvussa ja oppimisessa ja näin ollen ne liittyvät seikkailukasvatuksen sisältöihin olennaisesti. (S. Karppinen & T. Latomaa 2007, 11.)

Elämyksen selittämiseksi on olemassa niin monta tarinaa, kuin on elämyksen koki- jaakin. Elämys on subjektiivinen kokemus riippuen tilanteesta, toiminnasta ja tavoit-

teesta. Elämyksen määrittelemisen ei ole mielekästä, mutta paneudutaan hieman elämyksen merkitykseen seikkailun kannalta. (S. Karppinen & T. Latomaa 2007, 13.)

Elämyksen kokemisessa on kysymys yksilön tajunnasta, eikä sen saavuttamiseksi välttämättä tarvita ulkopuolista elämyksen tekijää. On tärkeää tietää ja huomata, miten monenlaisia elämyksellisyyden kohteet ovat, eikä vähäpätöisiltä vaikuttavista asioista sovi tuomita elämyksiä tuottamattomiksi. Elämyksellisyyden kannalta on aivan sama, onko kohde aistein havaittava vai täysin keksitty mielikuvituksen tuote. Se millainen kokemus ”todellisesta” tai ”keksitystä” asiasta tulee, ovat aivan samantyyppisiä ja kokemuksellisesti tosia. Elämystä ei voi toiselle selittää, vaan se on itse koettava. (J. Perttula 2007, 53.)

Seikkailun aikana syntyvät ongelmatilanteet ovat elämysten ja oppimisen kannalta herkullisia. Eteen tulevan ongelman on oltava sopivassa suhteessa lapsen taitoihin, jotta hän voi ratkaista sen. Näistä ongelman ratkaisun hetkistä syntyy vahvoja elämyksiä lapselle ja juuri elämyksen kautta tapahtuu oppiminen. Jos ongelma on lapselle liian helppo tai lapsen taidot ovat vähäiset, hän kyllästyy eikä oppimista tapahdu. Hyvä seikkailu on sellainen, jossa lapsella on mahdollisuus käyttää omia vahvoja puoliaan ja myös kehittyä. (Kokljuschkin 1999, 49-51.)

Seikkailu on subjektiivinen kokemus, mihin vaikuttaa henkilön aikaisempi kokemustausta. Olennaisena osana seikkailuun liittyvät elämykset, jännitys ja omien rajojen kokeilu. Myös se, mikä on jännittävää ja mikä ei, on kovin yksilöllistä ja tämä tulee ottaa huomioon seikkailua suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Yllätyksellisyys on seikkailun yksi kantava ajatus. Yllättävät tilanteet tuovat mukanaan ongelmia, jotka pitää ratkaista. Kun lapsi saa itse löytää ratkaisun, aikuisen tarvittaessa auttaessa oikeaan suuntaan, syntyy pysyviä oppimistuloksia. Ratkaisukeskeistä ajattelutapaa seikkailukasvatuksesta löytyy paljonkin, mutta tässä työssä siihen ei perehdytä syvällisemmin. Kasvattajan on kuitenkin tärkeä tiedostaa ratkaisun merkitys lapsen syvällisen oppimisen kannalta. Ratkaisukeskeisyyden perusajatuksena seikkailussa on se, että ongelmien ja murheiden sijaan etsitään onnistumisia. (Kokljuschkin 1999, 44-45; Virtanen 1998, 83.)

Kaiken oppimisen edellytys on kuitenkin jännitys. Jännitys on läsnä kaikkien lasten omilla leikeillä tavalla tai toisella ja jännitys voidaan nähdä myönteisenä, jos se tuottaa mielihyvää ja on lapsen kehityksen kannalta myönteistä. Jos jännitystä ei pääse kokemaan leikissä, jää lapselta puuttumaan tärkeitä asioita. Pienen lapsen liikkeelle paneva voima on uteliaisuus ja jännitys. Lapsille tuottaa mielihyvää antautua täysillä jännitykseen, niin kauan kun he tietävät, että tilanteet ovat hallittavissa ja että kontrolli säilyy viime kädessä. (Kokljuschkin 1999, 44-47.)

Jos jännitys kuitenkin pääsee kasvamaan seikkailun aikana liian suureksi, on sen voima lamauttava ja lasta alkaa pelottaa. Pelko on oppimisen este ja lapsi keskittyy vain sen voittamiseen tai hallitsemiseen. Toisaalta liika huolehtiminen ja lapsen suojeleminen ikään ja kehitystasoon sopivilta jännittävilta kokemuksilta tukahduttaa lapsen aktiivisuuden. Tällöin lapselle annetaan viesti, että hän on avuton, epävarma ja häntä pitää suojella. Sopivasti koettuna jännitys on eteenpäin vievä voima. Lapsi oppii tuntemaan itseään ja omia tunteitaan paremmin. (Kokljuschkin 1999, 44-51.)

Olenneista seikkailussa ei kuitenkaan ole jännitys itsessään, vaan se, mitä lapsi näitä asioita kokiessaan oppii ympäröivästä maailmasta, itsestään sekä omista rajoistaan. Elämykset muokkaavat lapsen minäkuvaa ja maailmankuvaa monipuolisemmaksi. (Kokljuschkin 1999, 49-51.) Emme saisi aikuisina siis ottaa lapselta pois jännityksen maailmaa ja sen kautta mahdollisuuksia kokonaisvaltaiseen oppimiseen ja kehitykseen.

2.3 Kasvattajan rooli

Kasvattaja näyttää lapsen polun alkuun, joka johdattaa seikkailuun. Kasvattajan on oltava roolissaan turvallinen ja luotettava aikuinen, johon lapsi voi luottaa. Tämä on sitä tärkeämpää, mitä nuoremasta seikkailijasta on kysymys. Kasvattajan tulee luottaa omiin taitoihinsa ja hallita ryhmä. On tärkeää, että kasvattaja on aidosti läsnä ja tunnelmassa mukana, jolloin hän välittää tunnetta myös lapsille. (Kokljuschkin 1999, 58.)

Seikkailua suunniteltaessa ja toteuttaessa tulee tuntee lapsiryhmä ja lasten kehitystasot, jotta toiminnasta tulee turvallista ja sopivan haastavaa lapsille. Kasvattajan on hyvä olla herkkä aistimaan ja huomaamaan lasten tunteita ja ryhmän henkeä, jotta hän voi muuttaa toimintaa tai antaa erityistä tukea tai kannustusta lapsille heidän sitä tarvitessa. Kasvattajan tulee luoda salliva ilmapiiri, on hyväksyttävää pelätä tai jättää jännityksen vuoksi jokin asia tekemättä. Lapsen tunteet tulee hyväksyä sellaisenaan ja ne voi sanoa ääneen.

Seikkailutoiminnan voi nähdä kasvattajan työvälineenä, jonka kautta tarjoutuu paljon näköaloja ja tilanteita toiminnan havainnoimiseen ja kehittämiseen. Seikkailun suunnittelua ja toteutusta helpottaa se, että kasvattaja on itse kiinnostunut seikkailusta ja luonnon elämyksistä. Se auttaa arvioimaan millaista seikkailua voi toteuttaa missäkin ympäristössä tai millaiselle ryhmälle. Tärkein tehtävä kasvattajalla on varmistaa, että lapsi ei jää sivustakatsojaksi, vaan saa olla itse mukana tekemisen riemussa. (Kokljuschkin 1999, 58.)

Seikkailua ohjaava kasvattaja ei ole ensisijainen tilanteiden tulkitsija tai vastausten antaja, vaan hänen tehtävänsä on antaa tilaa ja mahdollistaa tilanteita. Tällaista toimintaa voidaan kutsua kunnioittavaksi kohtaamiseksi. Kunnioittava kohtaaminen mahdollistuu aidon ja välittömän vuorovaikutuksen vallitessa. Kun seikkailun ohjaaja pitää mielessä lasta kunnioittavan kohtaamisen, hän välittää lapselle hyväksymistä juuri sellaisena kuin tämä on. Seikkailukasvatuksen avulla parhaimmillaan saavutetaan kasvuprosessi, joka on aina jokaisen lapsen kohdalla uusi ja erilainen. Tähän lapsen yksilöllisen kasvun prosessiin tulee kasvattajan suhtautua kunnioittavasti. (Lehtonen, 1998, 98-99.)

Seikkailujen ohjaus on vaativaa ja hienovaraista toimintaa. Kasvattajan tulee nähdä ja kuulla ja aistia mitä toiminnassa tapahtuu ja osata tehdä oikea-aikaisia ja toimivia johtopäätöksiä. Lasten kanssa toimiessa tulee muistaa, ettei kasvattaja puutu liian aikaisin tilanteisiin, jolloin hän voi viedä seikkailijalta onnistumisen kokemuksen ja tekemisen ilon. (Virtanen, 2011, 65.)

Seikkailukasvatus haastaa kasvattajan perinteisen roolin tuokioiden vetäjänä. Seikkailukasvatusta toteuttaessaan kasvattaja voi joutua hillitsemään omaa totuttua rooli-

aan tilanteiden ratkaisijana ja antaa vastuu päätöksistä ja ongelmanratkaisusta lapsille. Myös lapsille tilanne, jossa vastuu toimimisesta on heillä, voi olla uusi ja outo. Näin ollen lapset herkästi hakevat ratkaisuja tutulta kasvattajalta, sen sijaan, että ottaisivat vastuun päätöksistä itselleen. Kasvattajan on hyvä tiedostaa, että aloittaessa seikkailukasvatuksen toteuttaminen, lapset tarvitsevat kannustusta päästäkseen kiinni omatoimiseen ongelmanratkaisuun.

Luonnollisesti ensimmäiset seikkailut ovat totuttelua ja opettelua sekä kasvattajille, että lapsille. Pikku hiljaa molemmat omaksuvat roolinsa seikkailuissa ja kasvattajan ns. näkyvä rooli pienenee. Kasvattajan on hyvä olla kärsivällinen sekä omaa että lasten toimintaa kohtaan. On tavallista, että kasvattaja puuttuu aluksi liikaa seikkailun kulkuun, mutta omaa toimintaansa reflektoidessaan huomaa, että on saattanut viedä onnistumisen kokemuksia lapsilta. Hyvä seikkailukasvatuksen ohjaaja kulkee huomaamattomasti mukana (Virtanen, 2011, 65.).

Mikäli kasvattaja huomaa käyttävänsä työssään paljon kielto sanoja, määrittelevänsä vahvasti lasten toimintaa tai vievänsä ratkaisun riemun lapsilta, voidaan seikkailukasvatus nähdä myös työn kehittämisen menetelmänä. Seikkailukasvatuksen toteuttaminen ja seikkailujen ohjaaminen haastaa kasvattajaa kehittymään työssään. Se näyttää kasvun ja kehityksen paikat kasvatustyöntekijänä, mutta palkitsee opettamalla asioita sekä itsestä sekä pienistä seikkailijoista. Mikäli kasvatustyön toteuttaminen on muuttunut automaattiseksi asioiden tiettyssä järjestyksessä toistamiseksi, antaa seikkailukasvatus mahdollisuuden pysähtyä tilanteiden ääreen ja nähdä oman toiminnan seuraukset konkreettisesti.

Seikkailuja on olemassa erilaisia, kuten kasvattajia ja lapsiakin. Ei ole mielekäästä, jos kasvattaja joutuu puristamaan itsensä tiettyyn muottiin ohjatessaan lapsia, sillä se ei luo hedelmällistä pohjaa lapsille antautua seikkailun vietäväksi. On tärkeää huomioida myös omat vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet seikkailua suunnitellessa, muttei kuitenkaan lasten ja heidän oppimisen elämysten kustannuksella. Seikkailuun, sen tarinaan ja mielikuvitusmaailmaan uskova kasvattaja on se, joka tempaisee lapset seikkailun pyörteisiin.

3 SEIKKAILUTOIMINTA

3.1 Seikkailutoiminnan suunnittelu

Seikkailutoiminnan suunnitteluvaiheessa tulee huomioida seikkailu kokonaisuudessaan, valmistautumisesta toteutukseen ja purkuvaiheeseen.

Seikkailukasvatusta varhaiskasvatuksessa toteuttaessa on tärkeää ymmärtää seikkailun filosofia. Seikkailu vahvistaa lapsen itsetuntoa onnistumisen kautta ja juuri itsetunto on kaiken muun oppimisen lähtökohta. Seikkailussa tiedollinen puoli yhdistyy toimintaan ja tunteeseen, jotka ovat niin ikään oppimisen kannalta keskeisiä tekijöitä. Näiden asioiden vuoksi seikkailukasvatus on kokonaisvaltaista toimintaa. Jotta seikkailukasvatuksessa tulisi ilmi myös sen kasvatuksellinen tarkoitus, on aikuisen ja kasvattajan pidettävä mielessä seikkailun tavoitteet ja tarkoitus. (Kokljuschkin 1999, 34.) Jotta seikkailun antamia mahdollisuuksia pystyisi hyödyntämään syvällisemmin ja saavuttamaan näitä kasvatuksellisia tavoitteita, aikuisen täytyy suunnitella ja valmistella seikkailutilanne.

Seikkailu tulee suunnitella monipuoliseksi ja omalle ryhmälle sopivaksi. Sen pitää sisällään lapsille uusia, elämyksiä tuottavia ja jännityksellisiä sekä ongelmanratkaisuosioita, mutta yhtä tärkeitä ovat myös tutut arkisetkin tilanteet. Suunnittelussa tulee huomioida lasten kasvuolosuhteet ja sen hetkiset kehitystasot. Seikkailukasvatusta ei sovi toteuttaa toivoen, että se olisi ihmelääke kaikkeen oppimiseen, vaan sen toteuttamiselle on löydettävä riittävät perusteet ja ne on mietittävä ryhmä ja tapauskohtaisesti. (Kokljuschkin 1999, 34-35.)

Aika, joka varsinaiseen seikkailutoimintaan käytetään, on rajattava sopimaan päiväkodin arkeen. Yleisesti ottaen seikkailukasvatukselliset prosessit ovat hyvin intensiivisiä ja voivat kestää useamman päivän katkeamatta. Tehokkaiksi ovat todettu myös intervallityyliset seikkailut useampana päivänä (Virtanen 1998, 87).

Tavoitteet huomioon ottaen, seikkailu lasten kanssa voi sisältää jopa yöpymisen, jolloin seikkailusta saadaan yhtäjaksoisesti pitempikkestoinen. Seikkailun yhtä kestoinen

pituus sinällään ei tuo lisäarvoa seikkailun lopputulokselle, vaan toimintaa voidaan jakaa useammalle päivälle ja viikolle. Seikkailuun valmistautuminen esimerkiksi askarrellen tai seikkailussa tarvittavia taitoja harjoitellen on mitä parhain keino nostattamaan positiivista jännitystä ja seikkailun odotusta lasten keskuudessa. Varsinainen toiminta voi olla muutaman tunnin kestoinen tai lähes koko hoitopäivän mittainen huomioon ottaen lasten iän ja kehitystason, seikkailun tavoitteet ja päiväkodin resurssit.

Ennakkosuunnitelma seikkailulle on välttämätön, mutta liian sitova se ei saa olla. Mielikuvitukselle pitää jättää tilaa ja seikkailu muotoutuukin aina ryhmäkohtaisesti omanlaisekseen. Suunnitelmasta on kuitenkin voitava poiketa tai muuttaa sitä nopeastikin, jos lasten toiminta sitä vaatii. (Kokljuschkin 1999, 61.)

Tavoitteisiin ja päämääriin pääsemiseksi kannattaa luoda tarina ja seikkailu niin, että ne palvelevat kasvatuksellisia tavoitteita. Pienten lasten kanssa tarinan luominen seikkailuun johdattamiseksi on usein toimiva väline. Sadun voi luoda itse, tai ottaa siihen tuttuja elementtejä jo kerrotuista tarinoista. Toinen vaihtoehto on kuunnella ja tarkkailla lasten maailmaa ja poimia sieltä lapsille ajankohtaisia asioita. Tällainen lähestymistapa on otollinen myös hieman vanhempien lasten kanssa. Tulee muistaa, että seikkailun aiheiden ei tarvitse olla ihmeellisiä. Mielikuvituksen maailma on rajaton ja tarjoaa meille kasvattajille mitä huikkeimpia toteutus mahdollisuuksia. (Kokljuschkin 1999, 61.)

Aikuiset saattavat ajatella, että seikkailuun tarvitaan erilaisia välineitä ja tarvikkeita. Seikkailu ei kuitenkaan ole riippuvainen välineistä. Luonto antaa mitä hienoimmat puitteet ja välineet seikkailukasvatuksen toteuttamiselle. Luonnossa syntyy tilanteita, joita ei voi aina ennustaa ja tämä tuo mukanaan seikkailun tarvitseman positiivisen jännityksen. Vuorovaikutus ympäröivän luonnon kanssa on keskeinen tekijä seikkailun rakentumisessa ja seikkailukasvatus on mainio keino opettaa lapsille positiivista ja kunnioittavaa suhdetta luontoon ja ympäristöön, joka kantaa aikuisuuteen asti. Seikkailukasvatuksen yhtenä tavoitteena päiväkodeissa tulisi olla, että lapsia rohkaistaan liikkumaan ja viettämään aikaa luonnossa, sillä liian moni lapsi kokee nykyisin luonnon vieraana ja pelottavana. (Kokljuschkin 1999, 56-57; S. Saloranta 2010, 166.)

Seikkailusta on hyvä kertoa lapsille etukäteen, jotta he voivat henkisesti valmistautua tulevaan. Seikkailusta kertominen myös auttaa luomaan asian ympärille positiivisen jännityksen ja valmistaa lapsen mieltä elämyksille. Valmistautuminen yhteistä seikkailua varten tiivistää ryhmähenkeä ja auttaa myös turvallisuuden huomioimisessa. Seikkailussa tarvittavia taitoja voi harjoitella etukäteen tai lapset voivat miettiä mitä tarvikkeita voisivat tarvita seikkailussa. Kasvattaja voi tässä vaiheessa huomioida lasten yksilölliset erot ja vielä muuttaa seikkailussa joitain asioita. Jos joku lapsista jännittyy selvästi jo seikkailuun valmistautuessa, tulee hänen tunteensa huomioida itse seikkailutoiminnan aikana ja tukea monipuolisesti tai tarvittaessa muuttaa suunnitelmaa. (Kokljuschkin 1999, 61.)

3.2 Seikkailutoiminnan toteutus ja purku

Seikkailun toteuttamiseen sisältyy suunniteltua toimintaa, mutta myös yllätyksiä ja spontaaneja tilanteita. Näiden syntyyn vaikuttavat ympäristö, luonto sekä lasten ideat. Jokainen seikkailu on omanlaisensa ja sen pitää antaa muodostuakin yksilölliseksi kokonaisuudeksi. Ei ole olemassa yhtä ainuttakaan oikeaa tapaa toteuttaa seikkailu. Seikkailussa lapselle annetaan mahdollisuus uppoutua mielikuvituksen ja sadun maailmaan, jossa hän voi selvittää eteen tulevat vaikeudet turvallisissa puitteissa. Lapset eivät ainoastaan osallistu seikkailuun, vaan he vaikuttavat aktiivisesti siihen millainen kokemus heille siitä syntyy ja millaiseksi itse seikkailu muodostuu. Tilanteiden edetessä lapsella tulee olla mahdollisuus säädellä jännitystä itselleen sopivaksi. (Kokljuschkin 1999, 62-63.)

Syvennemmälle mielikuvitukseen ja tarinaan mentäessä lapsi pääsee kiinni voimakkaisiin kokemuksiin, mutta tarvittaessa hän voi vain piipahtaa jännittävässä mielikuvitusmaailmassa ja palata takaisin tuttuun ja turvalliseen hetkeen.

Toiminnan jälkeen on tilanteiden purkaminen tärkeä vaihe seikkailun kokonaisuudessa. Seikkailun aikana koetut jännittävät, uudet ja odottamattomat tilanteet tulisi saada käsiteltyä yhdessä seikkailuun osallistuneiden lasten ja aikuisten kesken. Mitä vahvemmin koettuja asioita lapselle on tullut eteen seikkailun aikana, sitä enemmän hän janoaa tilanteiden läpikäymistä jälkeensä. Kasvattajan on huolehdittava lasten

psykkisestä turvallisuudesta ja purkutilannekin pitää suunnitella huolella. Rauhoittumiselle ja rentoutumiselle seikkailun jälkeen pitää antaa aikaa ja tilaa. Purkuvaiheen tulisi seurata mahdollisimman pian, jolloin kokemukset ja tunteet ovat vielä hyvässä muistissa ja niistä voidaan hyötyä parhaalla mahdollisella tavalla sekä laskea lapsi turvallisesti seikkailutilanteesta pois. Hyvä seikkailu on kuin hyvä satu. Sen päähenkilöt kohtaavat jännittäviäkin tilanteita, mutta lopussa käy aina hyvin. (Kokljuschkin 1999, 54.)

Leikki-ikäiselle lapselle tunteista ja kokemuksista puhuminen ei ole niin suuri helpottava tekijä, kuin me aikuiset saatamme olettaa. Noin 5-6-vuotiaat ilmaisevat tunteitaan jo sanojen avulla, mutta aikuisten ja kasvattajien on annettava siihen mahdollisuus. Lapsia tulisi rohkaista keskustelemaan monipuolisesti kokemuksistaan ja luoda puitteet keskustelun syntymiselle. (Kokljuschkin 1999, 62-63.) Pienempien lasten kanssa seikkailun kokemuksiin voi palata piirtämisen tai leikkien kautta.

Seikkailun purkamisen kautta lapsi saa mahdollisuuden tunnistaa omia tunteitaan ja hän ei jää yksin niiden kanssa. Hän saa kokemuksen, että muut ovat tunteneet samoin ja että hänen tunteesta ovat tärkeitä. Hyväksytyksi tulemisen kokemus on jokaiselle ihmiselle kasvun kannalta välttämätön asia. (Kokljuschkin 1999, 63.)

Seikkailun purkamiseen tulisi suhtautua samalla tavalla kuin seikkailun hyvään suunnitteluun. Rauhassa seikkailun kokemuksiin ja tunteuksiin palaten saadaan seikkailusta muodostettua ehyt kokonaisuus. Tällaista huolella toteutettua seikkailua lapset voivat muistella yhdessä päiväkodissa tai kertoa kotona vanhemmilleen.

3.3 Turvallisuus

Jotta seikkailusta tulisi onnistunut, on huomioitava turvallisuuden rooli seikkailukasvatuksessa. Yhteiskunnassamme on vallalla ajattelu, että kaikki riski olisi minimoitava, jotta lapsille ”ei sattuisi mitään”. Turvallisuusajattelun voidaan toisaalta nähdä riistäytyneen käsistä, jos siihen vedoten lasten ympäristöstä tehdään virikkeetön ja tylsä. Lapsen tulisi saada kokeilla rajojaan, jolloin hänelle annetaan mahdollisuus epäonnistumiseen ja kehittymiseen.

Epäonnistuminen ja vahinko ovat inhimillisiä asioita ja arvokkaita kokemuksia lapselle. Turvattomuus taas estää oppimisen, joten kasvattajan onkin pohdittava mikä on riittävän turvallista. Aina, kun ollaan tekemisissä todellisuuden kanssa, myös riskit ovat olemassa (Kokljuschkin 1999, 51).

Onko siis mielekästä luoda lapselle täydellisen turvallinen ja riskitön toimintaympäristö, joka ei vastaa todellisuutta? Seikkailua suunniteltaessa on pohdittava turvallisuusasioita seuraavasta näkökulmasta. Milloin turvallisuus mahdollistaa seikkailun, entä milloin se taas tukahduttaa oppimisen? Lapsille luontaisten asioiden kieltämiseen, kuten kiipeilyyn, liittyy se, että niitä toteutetaan kieltämisestä huolimatta. Aikuinen antaa kieltämisellään merkin lapselle, että kiipeily ei ole sallittua ja että lapsen luontainen käyttäytyminen on väärää ja kelvotonta. Tällöin lapsi kiipeilee salaa ja riskit vaaratilanteisiin kasvavat, kun kiipeilyä toteutetaan kyseenalaisessa ympäristössä ja lasten kesken ilman aikuisen tukea ja turvaa. (Kokljuschkin 1999, 52.)

Turvallisen ympäristön luominen seikkailukasvatukselle on kasvattajan ja aikuisen tehtävä. Ryhmän koko on oleellinen asia turvallisuuden kannalta, se ei saa olla liian suuri, jottei kukaan lapsi ”huku porukkaan”. Kasvattajan on kyettävä tarkkailemaan esimerkiksi kaikkien lasten jännityksen tilaa sekä yhteistä ryhmän henkeä. (Lehtonen, K. Mäkelä, E. & Pulli, K. 2007, 128-129.)

Lapsella on aina oltava mahdollisuus sanoa ei, jos hänestä tuntuu pahalta. Ryhmässä, jossa lapsia on liian monta aikuisten lukuun ja toiminnan vaativuuteen nähden, voi pienet vihjeet lapsen pelosta ja pahasta olostajää huomaamatta. Pelko on turvallisuuden kannalta tärkeä asia, sillä se estää meitä tekemästä tyhmyyksiä (Kokljuschkin 1999, 55).

Kasvattajan tulee tutustua seikkailun ympäristöön etukäteen ja kartoittaa mahdolliset vaaranpaikat. Seikkailuympäristön lisäksi myös lapset, jotka seikkailuun osallistuvat tulisi olla seikkailua ohjaaville aikuisille tuttuja. Joillain lapsilla voi olla näyttämisen halu uutta aikuista kohtaa, tai lapsi haluaa testata uutta aikuista. Tämä on normaalia ja yleistä päiväkotiympäristössä, mutta seikkailulle lähdeittäessä se ei palvele turvallisuusajattelua. Myös lasten erityistarpeet, kuten sairaudet tai liikuntarajoitteet on

luonnollisesti otettava huomioon toimintaa suunnitellessa ja turvallisuutta mietittäessä. (Kokljuschkin 1999, 55.)

4 VARHAISKASVATUS

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavat valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatuksen perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes, on julkaissut työryhmän ja asiantuntijoiden laatiman ohjeistuksen ja perusteoksen siitä, mitä varhaiskasvatuksen toteuttaminen Suomessa tarkoittaa ja mitkä ovat sen tarkoitukset. Jokainen päivähoitoyksikkö laatii varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta oman yksikkönsä varhaiskasvatussuunnitelman. Lähtökohdat varhaiskasvatuksen toteuttamiselle ovat kuitenkin samat, mutta yksikön omassa suunnitelmassa voi painottua päiväkodille tyypilliset sisällöt tai aihealueet. (Stakes 2005, 7.)

Varhaiskasvatuksen tarkoitus on edistää lapset tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunta järjestää, valvoo ja tukee varhaiskasvatuksen kokonaisuutta, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa lapsen parhaaksi. Perusteiden takana on laaja-alainen ja monialaiseen tietoon ja tutkimukseen perustuva näkemys lapsen kokonaisvaltaisesta kehityksestä. (Stakes 2005, 11.)

Keskeisenä voimavarana varhaiskasvatuksessa on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisen kannalta jokaisella yksittäisellä kasvattajalla ja kasvatusyhteisöllä tulee olla vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Ammatillisuus on työntekijän oma käsitys taidoistaan, vahvuuksistaan ja heikkouksistaan ammatinharjoittajana, joka konkretisoituu käytännön työssä ja toiminnassa. (Stakes 2005, 11; Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 97.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansainvälisiin lapsen oikeuksien sopimuksiin, säädökseen ja muihin asiakirjoihin. Varhaiskasvatuksen toimintaa

kokoavat kolme koko elämää koskevaa kasvatuspäämäärää. Näitä ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavan käyttäytymis- ja toimintamuotojen edistäminen sekä itsenäisyyden asteittainen lisääminen. (Stakes 2005, 12-13.)

4.2 Seikkailukasvatus lapsen kasvun ja kehityksen tukena

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Silloin hänellä on parhaat mahdolliset edellytykset, oppia kasvaa ja kehittyä. Lapselle tulee taata mahdollisuus nauttia yhdessäolosta lasten ja kasvattajien kanssa, kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiirissä. Lapsen tulee saada asettaa itselleen sopivia haasteita, uskaltaa yrittää ja saada vahvistusta terveelle itsetunnolle. (Stakes 2005, 15.)

”Seikkailukasvatus on kasvatus- ja kasvuprosessi, jossa lapsi on kokonaisvaltaisesti mukana” (Kokljuschkin 1999, 31). Seikkailukasvatuksella ja varhaiskasvatuksella on useita samanlaisia tavoitteita, joita kasvatuksellisin keinoin tavoitellaan. Oppimisen ilo ja mielekkyys nähdään sekä varhaiskasvatuksessa, että seikkailukasvatuksessa tärkeänä edellytyksenä oppimisen tapahtumiselle. Lapsi on synnynnäisesti utelias ja haluaa oppia uutta ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa. Lapsen ollessa aktiivinen ja kiinnostunut, oppimista tapahtuu parhaiten. Tästä voi seurata oppimisen ja onnistumisen riemua, mikä johtaa positiiviseen kierteseen uuden opettelun suhteen. (Stakes 2005, 18.)

Seikkailu oikein toteutettuna mahdollistaa lapsen itsetunnon kehittymisen yhdistämällä tiedollisia, motorisia, sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Seikkailutoiminta mahdollistaa jokaiselle lapselle onnistumisen elämyksiä. Se on erinomainen tapa opetella yhteistyötaitoja, ongelmanratkaisua, luonnontietoa, liikuntaa toiminnallisuuden kautta ja itsetuntemusta. Seikkailukasvatuksella voidaan rohkaista lasta kekseliäisyyteen ja uskaliaisuuteen. Edellä mainitut asiat ovat lapsille luontaisia, mutta kovin usein ympäristön hiljentämiä tarpeita. Ne ovat luontevia väyliä oppimisen maa-

ilmaan, joten kannustamalla lasta, hän oikeastaan tietää jo luonnostaan, miten oppia uutta. (Kokljuschkin 1999, 35.)

4.2.1 Vuorovaikutus ryhmässä

Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteena on erilaisin tavoin vahvistaa lasta ja varustaa hänet elämän haasteisiin sekä tiedollisesti, taidollisesti, että persoonallisesti. Seikkailutoiminnan tiedollinen sekä taidollinen ulottuvuus kehittävät lapsen itsetuntoa monipuolisella tavalla. (Mattila 2011, 99: Kokljuschkin 1999, 35.)

Nyky-yhteiskunnassa oman edun tavoittelu on asetettu keskeiseksi päämääräksi. Aikuistenmaailmassa tehtävistä ja vastoinkäymisistä on selvittävä yksin. Valitettavasti usein käy niin, että itsen korostamisen seurauksena jäämme todellakin yksin, syrjään ja hiljaisuuteen. Loppuun palamme töissä yksin, tai vieraannumme yhteisöstä kaikessa hiljaisuudessa. Tämä on malli, joka myös lapset näkevät ja johon monet heistä kasvavat. Siksi on tärkeää, että lapset oppivat jo varhaisista ikävaiheistaan lähtien ja oman ikäryhmänsä parissa luontevat yhteistyötaidot ja -kyvyt. Erityisesti niin, että heillä itsellään olisi keinot hyödyntää niitä ja he voivat itse tukeutua toisiin sekä antaa tukea toisille joka päivä. (Kokljuschkin 1999, 42.)

Kuuluminen johonkin ryhmään, jossa välitetään ja huolehditaan, on tärkeää. Ryhmässä voi kokea samankaltaisuuden tunnetta, varsinkin silloin kun ryhmällä on yhteinen ongelma tai päämäärä. Ryhmässä yksilö voi peilata omia näkemyksiään itseensä ja vuorovaikutukseen liittyen. Lapsi oppii muilta omasta ajattelutavastaan ja toiminnastaan. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2008, 277-228.)

Sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistyötaidot ovat elämän keskeisiä asioita. Seikkailussa näitä taitoja harjoitellaan luontevasti. Ryhmänä täytyy tehdä päätöksiä, asettaa tavoitteita, ottaa vastuuta, ratkaista ongelmia ja antaa sekä vastaanottaa tukea toisilta. Seikkailu on jotain sellaista, mitä lapsi ei voi yksin omistaa, vaan se pitää ja sen saa jakaa muiden kanssa. Lapsilla on tänä päivänä usein vaikeuksia huomioida toisia tai jakaa asioita. Aikuisten maailma antaa tähän ankaran esimerkin, jota kohti myös lapset kasvavat. Seikkailutoiminta on kuitenkin sellaista yhdessä toimimista, että ryhmä

ei selviä ilman sen jokaista jäsentä. Tehtävästä selviytyminen vaatii kaikkien ryhmän jäsenten osallistumista toimintaan, eli yhteistyötä. (Kokljuschkin 1999, 42.)

4.2.2 Liikkuen ympäristöä tutkimassa

Seikkailukasvatuksen yksi tavoitteista on liikunnallisten taitojen kehittäminen. Joka-päiväinen liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin ja terveyden perusta. Liikkuminen avaa väyliä monenlaisten asioiden kokemiseen, onhan se keino mennä jonkin luo, tutkia ja tutusta ympäristöön, mutta myös omaan itseen, kehoon ja tunteisiin. Liikkuminen tuo tullessaan vauhtia, tilanteita, elämyksiä, iloa ja oppia. Lapsen tietoisuus ja hallinta omasta kehosta luo pohjaa terveelle itsetunnolle. (Kokljuschkin 1999, 35: Stakes 2005, 22.)

Liikkumisella ja liikunnalla on myös merkittävä osa psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Yhdessä liikkumisen avulla voidaan harjoitella sosiaalisia rooleja ja erilaisia sosiaalisia tilanteita. Sosiaalisten taitojen merkitys korostuu esimerkiksi joukkuepeleissä. Seikkailutoiminta voidaan nähdä eräänlaisena joukkuepelinä, jossa yhdistyvät liikunnalliset opit sekä sosiaalisten taitojen harjoittelu. (Vilen ym. 2008: 330-331.)

Aikuiset löytävät lasten liikunnan perustelemiseksi terveydelliset perusteet, sosiaaliset taidot ja motoriikan kehittyminen. Lasten syy sille miksi he liikkuvat on se, että se on hauskaa. Tätä valtavaa voimavaraa, kuin liikunnan hauskuus, tulisi aikuisen vaalia kaikin keinoin, jotta se säilyisi lapsen kasvun eri vaiheiden aikana, aina aikuisuuteen saakka. Liikkuminen on lapsille elämän iloa ja riemua. Aikuisen maailmaa ohjaa pää ja järki. Kehon viisaus, joka lapsella on, on aikuisena usein taakse jäänyttä elämää. Tästä syystä aikuisten ja kasvattajien on vaikea ymmärtää lasten vauhdikasta menoa päiväkodissa. (Kokljuschkin 1999, 36-37.)

Ympäristön pitää olla liikuntaan kannustava, vahvistaa lapsen luonnollista liikunnan halua ja innostaa kokeilemaan ja oppimaan. Piha on lapsen keskeisin liikuntapaikka. Päiväkotien pihat ja niiden leikkimahdollisuudet tulevat tutuiksi lapsille joka päivä. Leikkipaikkojen tulisi innostaa lapsia omiin seikkailuihinsa ja herättää luovuuden

innostuksen. Näin ei valitettavasti valmiiksi suunnitelluissa leikkipaikoissa ole. (Kokljuschkin 1999, 56.)

Liikunta voidaan nähdä keinona tai välineenä oppimiselle ja liikkuen pääsemme tutustumaan ympäristöön parhaiten. Kuten varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, ympäröivän luonnon mahdollisuudet liikunnalle tulee hyödyntää (Stakes 2005, 23).

Luonnossa liikkuen lapsi pääsee kosketuksiin aitojen asioiden kanssa. Lapselle tutkiva ihmettely on luontaista ja näin luonto ja ympäristöasiat tulevat tutuiksi, erityisesti positiivinen luontosuhde voi syntyä. Seikkailukasvatuksen yhtenä tavoitteena päiväkodeissa tulisi olla, että lapsi saa positiivisen luontosuhteen, viettää aikaa ja oppii liikkumaan luonnossa. Liian moni lapsi on vieraantunut luonnosta tai pitää sitä pelottava kokemuksen puutteen takia. Luonto tarjoaa lähes loputtomat puitteet lapsen kehitykselle ja se on sopivan haasteellinen ympäristö myös liikkumiselle. (Kokljuschkin 1999, 56: Stakes 2005, 25.)

Liikkumisen riemun vaaliminen on kasvattajan tärkeä tehtävä. Päiväkodissa seikkailukasvatuksen avulla pystytään kannustamaan ja ylläpitämään lasten liikkumisen iloa sekä luomaan liikuntamyönteistä toimintakulttuuria.

5 SEIKKAILUKASVATUSOPAS PÄIVÄKOTI UNTUVAAN

5.1 Päiväkoti Untuva

Päiväkoti Untuva on vuonna 1988 perustettu kartanomiljööseen luonnonkauniille paikalle Länsi-Poriin. Untuvassa on kaksi ryhmää, alle 3-vuotiaat Tiitiäiset ja 3-6-vuotiaat Peukaloiset. Lastenhoidosta ja kasvatuksesta vastaa kuusi työntekijää ja toiminnasta vastaa päiväkodin johtaja. Tavoitteena päiväkotia Untuvassa on, että päiväkotia on paikka jossa lapsella on turvallista, viihtyisää ja edellytykset harjoitella vuorovaikutustaitoja aikuisten tukemana. ”Päiväkoti elää arjessa, jossa lapsen kyvyt ja toivomukset otetaan huomioon. untuva on lasten ja aikuisten ymmärtävä yhteisö,

jossa kaikkien erityispiirteille on tilaa.” (Päiväkoti Untuvan varhaiskasvatussuunnitelma.)

Päiväkodin pihapiiri on vihreä ja viihtyisä ja siellä sijaitsee kartanoajoilta peräisin oleva tallirakennus. Lähellä on metsä, jonne päiväkodista tehdään retkiä useasti. Ympäristö tarjoaa virikkeitä ja tilaa mielikuvituksellisille leikeille ja itsensä toteuttamiselle. Päiväkotirakennus on tilava ja siellä on mahdollisuus erilaisille toiminnoille ja leikeille. Kartanorakennus henkii historiaa ja tarinoita ja päiväkodin toiminnassa niitä voidaan hyödyntää monin eri tavoin. Esimerkiksi tunnelmallisessa kivistä muuratussa kellaritilassa päiväkodin väki avaa kynttilänvalossa joulukalenterin luukut. (Virtaranta & Virtaranta-Levo 2010, 2.)

Päiväkoti Untuvassa toteutetaan ympäristökasvatusta. Päiväkodin pihalla, sekä läheisessä metsässä on mahdollisuus monipuolisiin leikkeihin luonnon materiaaleja hyväksikäyttäen. Lasten kanssa tutustutaan kasvillisuuteen, kierrätykseen sekä kulttuuriympäristöön erilaisin tutkimustehtävin ja luontopuhailuin. (Virtaranta & Virtaranta-Levo 2010, 2.)

5.2 Oppaan toteutus

Halusin opinnäytteessäni perehtyä minua kiinnostavaan seikkailukasvatukseen. Mietin miten saisin tehtyä opinnäytteestäni mahdollisimman hyödyllisen sekä itselleni, että muille. Päädyin seikkailukasvatusoppaan tekemiseen ja kohteeksi valitsin päiväkodin, sillä koin että seikkailukasvatuksella on paljon annettavaa päiväkotimaailmassa. Halusin pitää päätösvallan oppaan sisällöstä suurimmaksi osaksi itselleni, näin saisin keskittyä omista lähtökohdistani teemaan ja jopa haastaa itseäni enemmän. Työelämälähtöisyyden takaamiseksi, tarvitsin yhteistyöpäiväkodin ja tämän avulla sain rajattua aiheitani. Valitsin Untuvan päiväkodin seikkailukasvatusoppaan kohteeksi, sillä päiväkodin ympäristö sopii seikkailukasvatuksen ideoimiseen ja toteuttamiseen mainiosti. Läheinen metsä, päiväkodin pihapiiri ja paikan historia tarjoavat mahdollisuuksia mielikuvituksellisiin seikkailun aiheisiin. Seikkailuiden kautta voidaan välittää tietoa ja oppia mm. päiväkodin ympäristöstä, luonnosta ja historiasta. Untuvan päiväkodissa toteutetaan ympäristökasvatusta ja se luo hyvän pohjan lähtee

toteuttamaan seikkailukasvatusta. Henkilökunnalle ja lapsille läheinen metsä on jo tuttu ympäristö, joten metsässä liikkuminen on heille tuttua. Päiväkodin oma kiinnostus ja innostus seikkailukasvatusta kohtaan olivat myös perusteina yhteistyöpäiväkodin valinnassa.

Aloitin oppaan rakentamisen perehtymällä seikkailukasvatuksesta saatavilla olevaan kirjallisuuteen. Tämän kirjallisuuden pohjalta rakensin opinnäytteeni teoriaosuuden ja tätä tietoa käytin pohjana opasta tehdessäni. Luin seikkailukasvatuksen sovelluksista eri asiakasryhmien kanssa ja etsin ideoita ryhmäytymis- ja vuorovaikutustehtävistä. Kirjassa *Seikkailuun!* (Kokljuschkin 1999) on kerrottu useita esimerkkejä Myrskyluodon päiväkodissa toteutetuista seikkailuista ja ne toimivat esimerkkeinä ja innoittajina itse keksimilleni seikkailuille päiväkotia Untuvaan. Suunnittelemani seikkailut ovat tehty päiväkotia Untuvan lähtökohdista, heitä koskettavista aiheista, mutta seikkailut ovat helposti muokattavissa myös muihin teemoihin liittyviksi.

Suunnitellakseni seikkailuista jännittäviä ja saadakseni ne osaksi päiväkodin ympäristöä, tutustuin Untuvan päiväkodin lähimaastoon ja sen mahdollisuuksiin. Selvitin myös käytössä olevia välineitä ja tarvikkeita. Kyselin päiväkodin työntekijöiltä onko heillä ajatuksia mihin asioihin tai teemoihin voisi lasten kanssa seikkailussa perehtyä. Onko opeteltavia, kerrattavia asioita tai puhututtaako lapsia jokin tietty aihealue, joka saataisiin käsittelemään seikkailun kautta? Vastuun oppaan sisällöstä pidin kuitenkin vahvasti itselläni. Halusin haastaa oman ideointikykyäni ja tehdä päätökset oppaasta ja opinnäytteestäni itsenäisesti.

Teoriatietoon perehtymällä ja ideoita kirjallisuudesta poimimalla opas rakentui hyvin pitkälle. Seikkailut, jotka suunnittelin päiväkotia Untuvalle, ideoin kaiken lukeman, näkemäni ja kokemani pohjalta. Tarinallisuus on hyvin vahvasti läsnä seikkailuissa ja mielikuvituksen käytölle siinä ei ole olemassa rajoja. Ehkä juuri tämän vuoksi seikkailujen suunnittelu osoittautuikin yllättävän työlääksi vaiheeksi. Koin haastavaksi suunnitella seikkailuja jonkun toisen toteutettavaksi, sillä myös ohjaajan ja kasvattajan persoona ja mielenkiinnon kohteet saavat näkyä seikkailussa. Tämän vuoksi huomasin, että seikkailu on varmasti helpompi suunnitella niin, että on myös itse toteuttamassa sitä. Opas ja sen sisältö heijastavatkin omaa tyyliä ja tapaani, mutta koen, ettei se minkäänlainen este tai rajoite oppaan käytössä. Pyrin kuitenkin pitämään

opasta suunnitellessa mielessä, että sen päätarkoituksena on innostaa ja antaa ideoita seikkailun toteuttamiselle. Suunnittelemani seikkailut eivät ole siis absoluuttisia to- tuuksia ainoasta oikeasta seikkailusta. Ne ovat hyvin vapaasti muokattavissa sellai- siksi, että ne tuntuvat myös ohjaajista ja kasvattajista mielekkäiltä toteuttaa sekä so- pivat omaan ohjaustyyliin.

Seikkailukasvatusoppaaseen syntyi kaksi valmiiksi suunniteltua seikkailua. Valmis- tin myös näissä kahdessa seikkailussa tarvittavat rekvisiitat valmiiksi päiväkotii Un- tuvaan, jotta heidän olisi matala kynnys lähteä toteuttamaan seikkailuja. Koin, että seikkailussa tarvittavan materiaalin valmistaminen auttoi myös itseäni eläytymään seikkailun maailmaan ja keksimään sisältöjä seikkailuihin. Päiväkoti Untuvan henki- lökunta sai näin ollen myös paremman käsityksen mitä suunnittelemani seikkailut pitävät sisällään, kun he näkevät seikkailuun tarkoitettua materiaalia.

Pyrin rakentamaan oppaan helposti lähestyttäväksi ja selkeäksi. Tarkoitukseni oli muodostaa opas sellaiseksi, että jo silmäilemällä sitä he voivat helposti poimia tär- keimmät asiat. En halunnut tehdä oppaasta liian suurta ja massiivista, jolloin toden- näköisesti iso osa siitä jäisi lukematta. Oppaasta löytyy tietoa kirjallisuudesta, josta voi halutessaan lukea seikkailukasvatuksesta enemmän.

Opinnäytetyöni teoriaosuus on suunniteltu täydentämään seikkailukasvatusopasta. Opas ei ole referaatti teoriaosuudesta, mutta sitä voidaan käyttää myös omana itse- näisen kokonaisuutena. Olen suunnitellut sen niin, että sitä voidaan käyttää muissa- kin päiväkodeissa seikkailukasvatusoppaana.

5.3 Oppaan käyttö

Seikkailukasvatusopas on suunniteltu ensisijaisesti päiväkotii Untuvan käyttöön. Sii- nä olevat seikkailuesimerkit ovat suunniteltu päiväkotii Untuvan ympäristöön, heiltä löytyviä välineitä hyödyntäen ja aiheiltaan heidän päiväkodin lapsia ajatellen. Seik- kailut ovat kuitenkin hyvin sovellettavissa myös muualle, sillä mitään erikoisia väli- neitä tai paikkoja ei näissä seikkailuissa tarvita. Jokainen päiväkotii varmasti löytää

samankaltaisia tarvikkeita tai aiheita juuri omista lähtökohdistaan ja voi näin ollen hyödyntää seikkailukasvatusopasta omiin tarkoituksiinsa.

Rajoittavana tekijänä seikkailuja suunnitellessa on ympäristö, sillä se luo mahdollisuudet ja puitteet seikkailutoiminnalle. Käytännössä katsoen on matalampi kynnykslähteä toteuttamaan seikkailukasvatusta päiväkodin arjessa, jos päiväkodin lähetyvillä on metsää, niittyjä tai muuta luonnontilassa olevaa ympäristöä. Toisaalta, mitä keskemällä kaupunkia päiväkotia sijaitsee, sitä suurempi tarve saattaa olla tutustuttaa lapset luontoon ja sen tarjoamiin seikkailuelämyksiin. Kaupunkiympäristöstä voi tehdä seikkailuretken vaikkapa puistoon tai mennä bussilla jonnekin sopivaan ympäristöön. Kasvattajalta vaaditaan hieman mielikuvitusta ja sovelluskykyä, sekä ennen kaikkea ennakkoluulottomuutta poimia seikkailukasvatuksen periaatteita erilaisiin ympäristöihin. Elämyksiä ja seikkailuja voi syntyä missä vain, kun ei anna ympäristön rajoittaa mielikuvitusta.

Seikkailukasvatusopas on suunniteltu päiväkodin kasvatushenkilöstön käyttöön. Oletuksena on, että kasvattajalla on tieto ja taito lasten kehitystasoista ja ohjaamisesta ja päiväkodin toiminta on tuttua. Seikkailuoppaan käyttö vaatii sovelluskykyä ja tilanteisiin reagoitukykyä. En ole suunnitellut opasta aukottomaksi ohjekirjaksi, vaan olen luottanut siihen, että lasten kanssa toimivat ammattilaiset soveltavat opasta parhaalla mahdollisella tavalla itselleen sopivaksi ja ottavat oman ryhmän erityistarpeet huomioon.

Oppaan on tarkoitus olla helposti lähestyttävä ja antaa kasvattajalle kipinä seikkailukasvatuksen toteuttamiselle. Oppaassa ei esitellä erikoisia temppuja tai ihmeellisyyksiä, vaan se kannustaa tarttumaan seikkailukasvatuksen tarjoamiin mahdollisuuksiin päiväkodin arjessa. Oppaan lukemisen kautta voi lähteä soveltamaan seikkailukasvatusta, mutta suosittelen jossain vaiheessa perehtymään myös seikkailukasvatuksen teoriaan. Teorian kautta saa lisää oivalluksia ja soveltamismahdollisuuksia sekä ymmärtää seikkailun kasvatuksellisen näkökulman. Seikkailuihin voi sisällyttää erilaisia opetettavia kokonaisuuksia, vaikkapa matematiikkaa tai geometrisiä kuvioita.

Seikkailukasvatusoppaassa en anna tiettyjä ikäsuosituksia, vaan olen jättänyt oppaan käyttäjälle mahdollisuuden valita seikkailijat itse. Lasten kehitystasot ovat erilaisia

saman ikävuodenkin sisällä, joten kasvattaja itse tietää parhaiten kenelle seikkailu sopii. Ryhmäkoko vaikuttaa oleellisesti seikkailun sisältöön, mutta en ole tässäkään kohtaa halunnut pois sulkea vaihtoehtoja ilmoittamalla lapsiryhmän kokoa seikkailulle. Ryhmän koko on aina suhteutettava aikuisten määrään ja seikkailun tavoitteisiin.

6 LOPETUS

Opinnäytteeni tekeminen lähti liikkeelle seikkailukasvatukseen perehtymällä ja kirjallisuutta etsimällä. Teoriaosuus syntyi kohtuullisen helposti lähteitä lukemalla ja asiaa jäsentelemällä, aihe tuntui itsestäni kiinnostavalta ja aiheeseen perehtyminen mukavalta.

Kun sain tietämykseni seikkailukasvatuksesta sille tasolle, että pystyisin soveltamaan jo hankkimaani tietoa, lähdin hahmottelemaan seikkailukasvatusoppasta. Seikkailukasvatusoppaan tekemisen aikana suoritin opintoihini kuuluvaa harjoittelua Untuvan päiväkodissa, joten sain mahdollisuuden tutustua päiväkodin lapsiin, työntekijöihin ja ympäristöön paremmin.

Oppaan muodostuminen osoittautui kuitenkin hankalaksi. Mietin monia erilaisia vaihtoehtoja oppaan sisältöön ja sen sisältämiin seikkailuihin. Vaihtoehtojen määrä ja valinnan vaikeus veivät oman aikansa ja se tuntui aluksi hankalalta. Pyrin saamaan oppaasta helppolukuisen ja miellyttävän lukea. Tässä onnistuinkin mielestäni hyvin. Oppaan ei tule olla liian pitkä, jotta on matala kynnyks perehtyä siihen.

Seikkailujen suunnittelu osoittautui kaikkein vaikeimmaksi prosessiksi opinnäytteesäni. Seikkailujen keksiminen ”tyhjältä” ja jonkun muun toteutettavaksi oli yllättävän vaikeaa ja monien tuskailujen takana. Koin hankalaksi avata seikkailut niin, että joku muu ymmärtäisi mitä tarkoitan. Sorruin myös itse siihen, mitä seikkailukasvatuksesta yleisestikin saatetaan ajatella, että se on liian monimutkaisia ja hankalaa käytännössä toteutettavaksi. Huomasin itse mieltiväni turhan monimutkaisia seikkai-

lutoimintoja tai liian koukeroisia juonenkäänteitä. Havahduin tuon tuosta siihen, että olin mennyt ajatuksissani solmuun ja yritin suunnitella liian loppuun asti hiottua ja käsikirjoittua seikkailua. Tämän tiedostettuani pyrin pysymään yksinkertaisella ja käytännöllisellä linjalla seikkailuiden suhteen.

Mielestäni seikkailukasvatus oppaasta muodostui selkeä kokonaisuus alun ohjeistuksesta ja huomiokohdista aina kahteen valmiiksi suunniteltuun seikkailuun asti. Uskon, että oppaani toimii hyvin siinä tarkoituksessa missä ajattelinkin, innostamassa päiväkotia Untuvaa käyttämään seikkailukasvatuksen hyviä puolia toiminnassaan. Sain hyvää palautetta päiväkodin henkilökunnalta ja he osoittivat kiinnostustaan aiheetta kohtaan. Koin miellyttäväksi, että tekemäni työ ei ole mennyt hukkaan, vaan se antaa uusia ajatuksia päiväkodissa tehtävään kasvatustyöhön.

Aikataulullisesti opinnäytteeni eteni nopeammin kuin olin suunnitellut. Arvioin oppaan tekemisen kuitenkin helpommaksi, kuin se lopuksi osoittautuikaan. Etukäteen en ollut ajatellut valmistavani kahteen suunnittelemaani seikkailuun tarvittavia rekvisiittoja, mutta käytännössä huomasin sen olevan ainut oikea keino saada seikkailut eläviksi ja houkutteleviksi toteuttaa. Tämä toi lisää töitä, mutta töiden lisääntyessä toimin myös tehokkaammin.

Opinnäytteen tekemisen kautta olen saanut perehtyä seikkailukasvatukseen monipuolisesti. Seikkailukasvatusta ei vielä laajemmin toteuteta päiväkodeissa, vaikka mielestäni se on erittäin hedelmällinen ympäristö sekä seikkailukasvatusta ohjaavien, että etenkin itse seikkailijoiden, eli lasten kannalta. Mielikuvitus on keskeisessä roolissa päiväkodissa seikkaillessa ja sitä ei alle kuusivuotiailta lapsilta puutu. Tämä tarjoaa lähes rajattomat mahdollisuudet monipuoliseen seikkailujen soveltamiseen, mikä ei ole niin itsestään selvää vanhempien lasten kanssa.

Seikkailukasvatusta on totuttu käyttämään nuorten ja aikuisten parissa varsinkin kuntoutusmuotona. Tällöin seikkailulta vaaditaan enemmän ja hurjempaa sisältöä, jotta sen kautta saadaan itsensä ylittämisen, jännityksen ja voimaantumisen kokemuksia. Päiväkodin lasten kanssa läheisestä metsästä tai vaikkapa päiväkodin pihasta löytyy paljon elämyksiä ja uusia jännittäviä kokemuksia.

Seikkailukasvatus antaa lapselle paljon. Se opettaa monipuolisesti elämässä tarvittavia taitoja, niin itseen, toisiin, kuin ympäristöön liittyen. Työyhteisössä uutta työmenetelmää käyttämällä voidaan saavuttaa työnkehittämiseen liittyviä asioita. Se tiivistää työparien ja tiimien toimintaa ja tuo virikkeitä työn monipuoliseen toteuttamiseen.

Päiväkodissa tulee koko ajan enemmän ja enemmän huomioida lapsen yksilöllisiä tarpeita ja pystyä vastaamaan niihin. Varsinkin pojat saattavat olla seikkailunhaluisia ja vilkkaita leikeissään, yhtäläillä tietysti tytötkin, mutta seikkailun maailmaan uppoutumalla voidaan vastata vilkkaiden ja elämyshakuisten lasten tarpeisiin turvallisesti.

Seikkailukasvatuksella on pitkälle ulottuvia seurauksia. Nykyaikana moni lapsi on vieraantunut luonnosta ja voi pitää sitä jopa pelottavana. Seikkailukasvatus esittelee luonnon ja ympäristön monipuolisena, virikkeitä ja uusia kokemuksia tarjoavana ympäristönä, josta lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Lapsena tarjoiltu asenne kantaa aikuisuuteen asti ja tuo mukanaan monia positiivisia puolia.

Toivon, että opinnäytteeni innostaa päiväkodin kasvattajia ottamaan seikkailukasvatuksen käyttöönsä työssään ainakin jossain muodossa tai mittakaavassa. Uskon, että seikkailukasvatus tulee lähitulevaisuudessa nousemaan enemmän esiin juuri varhaiskasvatuksen alueella. Se pystyy tarjoamaan monipuolisuudellaan, helppoudellaan ja ennen kaikkea edullisuudellaan monia mahdollisuuksia vastata nykypäivän koveneviin haasteisiin joita sekä kasvattajat, että lapset kohtaavat päiväkotimaailmassa.

LÄHTEET

Eräkaiku ry. Viitattu 4.9.2014. <http://www.erakaiku.net>

Hujala, E., Puroila, A., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

Karppinen, S. 2010. Seikkailukasvatus- erilainen tapa opettaa ja oppia. Teoksessa T. Latomaa ja S. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä 2. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print.

Karppinen, S. & Latomaa, T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa S. Karppinen & T. Latomaa (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print.

Kokljuschkin, M. 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kota ry. KOTA-lasten ja nuorten hyvinvointi ry. Viitattu 4.9.2014. <http://www.kota.fi>

Lehtonen, K. Mäkelä, E. & Pulli, K. 2007. Ohjaus seikkailutoiminnassa. Teoksessa S. Karppinen & T. Latomaa (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print.

Lehtonen, T. 1998. Kunnioittava kohtaaminen elämyspedagogisessa työssä, Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva. Bookwell oy.

Outward Bound Finland ry. Viitattu 4.9.2014. <http://www.outwardbound.fi>

Perttula, J. 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa S. Karppinen & T. Latomaa (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print. 2007

Päiväkoti Untuvan varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 6.5.2014. Päiväkoti Untuvan materiaali. Porin kaupunki.

Saloranta, S. 2010. Ympäristökasvatus ja seikkailu. Käytännön toteutusta luontokoulussa. Teoksessa T. Latomaa ja S. Karppinen (toim.) Seikkaillen elämyksiä 2. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print.

Seikkailukasvatus.fi. Suomen nuorisokeskusyhdistys. Viitattu 6.5.2014. <http://www.seikkailukasvatus.fi/>

Stakes. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Saarijärvi. Viitattu 16.5.2014. <http://www.julkari.fi>

Telemäki, M. 1998. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka, Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. WSOY.

Virtanen, V-M. 2011. Korkeita vuoria ja suuria kokemuksia. Seikkailutoimintaa perhe- ja ryhmäkuntoutuksessa. Helsinki. Painotalo Miktor.

Virtanen, V-M. 1998. Seikkailusta ratkaisu- ratkaisusta seikkailu, Teoksessa T. Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Virtaranta, T. & Virtaranta-Levo, T. 2010. Päiväkoti Untuvan ympäristökasvatussuunnitelma.

Seikkailukasvatus-opas päiväkoti Uutuvaañ

Heli Kaipio-Ylilampi
Syksy 2014

ALKUSANAT

Tästä oppaasta löydät käytännön ohjeita päiväkodissa toteutettavasta seikkailukasvatuksesta. Löydät tietoa seikkailun suunnittelusta, valmistautumisesta ja purkamisesta. Oppaassa on valmiiksi suunniteltuja seikkailuja, joista voit poimia yksittäisiä ideoita, muokata niitä tai toteuttaa sellaisenaan.

Seikkailukasvatus on monipuolinen kokonaisuus, jonka tarjoamiin mahdollisuuksiin kannattaa tutustua. Poimi oppaasta omaan työhösi se, mitä koet tällä hetkellä tarpeelliseksi. Ehkä vain ideoita kypsymään, innostus seikkailun ottamisesta osaksi jokapäiväistä kasvatustyötä tai jotain tältä väliltä!

Olen suunnitellut oppaan ensisijaisesti Porin kaupungin päiväkotiin Untuvaan, mutta oppaan seikkailut ovat helposti sovellettavissa muihinkin päiväkoteihin.

Opas sisältää luvut miksi seikkailla, seikkailun kesto, seikkailutoiminnan suunnittelu, seikkailun toteutus ja purku, turvallisuus ja kasvattajan rooli. Oppaan lopussa on seikkaperäisemmät ohjeet kahteen eri teemaiseen seikkailuun. Intiaaniseikkailu tutustuttaa lapset seikkailun maailmaan ja seikkailuissa toimimiseen. Peukaloinenseikkailu on tehty ajatellen päiväkodin peukaloiset ryhmää. Se on rakennettu tehtäviltään hieman haastavammaksi kuin ensimmäinen.

Tämän oppaan olen tehnyt osana opinnäytetyötäni SAMKissa sosionomi (AMK) –opinnoissa, joihin sisältyy lastentarhanopettajan pätevyys. Opinnäytetyöni kokonaisuudessaan ja lisää tietoa seikkailukasvatuksesta päiväkodissa löydät opinnäytetyöpankista osoitteesta www.theseus.fi hakusanalla ”Opas seikkailukasvatuksen käyttöön päiväkodissa”.

Antoisia hetkiä seikkailujen parissa!

Toivottaa, Heli Kaipio-Ylilammi

MIKSI SEIKKAILLA?

Seikkailu on lapselle mukaansatempaavaa, mielekästä ja monipuolista toimintaa, jossa **lapsi itse on keskeisenä toimijana**. Lapset rakastavat jännitystä ja seikkailukasvatuksen avulla voidaan lapselle antaa jännityksen kokemuksia turvallisesti ja hallitusti. Seikkailu kietoutuu tarinan tai sadun ympärille ja lapsi omalla toiminnallaan muotoutuu yhdeksi tarinan päähenkilöistä. Lapset saavat olla seikkailussa tarinan sankareita.

Seikkailun ohessa **lapsi opettelee taitoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä**, nyt ja tulevaisuudessa. Näitä ovat mm. vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot, ongelmanratkaisukyky, itsetuntemus ja luottamus suhteessa itseen sekä toisiin. Seikkailu on vahvasti toiminnallista, joten liikkuminen erilaisissa ympäristöissä kehittää lapsen motoriikkaa luontevalla tavalla.

Luonto tarjoaa puitteet seikkailukasvatuksen toteuttamiselle. Ympäristöön ja luontoon tutustuminen tapahtuu seikkailun ohella. Moni lapsi on vieraantunut luonnosta ja kokee sen pelottavana tai tylsänä. Luonto tarjoaa puitteet seikkailukasvatuksen toteuttamiselle, joten ympäristökasvatus toteutuu yhdessä seikkailun kanssa. **Lapsi oppii kunnioittamaan sekä arvostamaan luontoa** ja sen tarjoamia mahdollisuuksia.

Lapsen mielikuvitusmaailman tukeminen ja sen jakaminen tuottaa iloa sekä lähentymistä lapsen ja kasvattajan välillä. Lapsi saa mahdollisuuden tutustua itseensä, muihin lapsiin, aikuisiin sekä ympäristöönsä uudella tavalla. **Seikkailukasvatuksen tarjoamia kokemuksia, oppeja ja asenteita lapsi kantaa mukanaan aina aikuisuuteen asti.**

Työyhteisölle seikkailukasvatus voi olla yksi työnkehittämisen menetelmä. Uuden toimintatavan aloittaminen tarjoaa uusia näkökulmia työntekoon ja sen kehittämiseen. Seikkailujen suunnitteleminen ja niihin valmistautuminen sekä toteuttaminen tiivistävät työparien ja työyhteisön toimintaa ja luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta koko työtiimissä ja päiväkodissa.

SEIKKAILUN KESTO

Seikkailu kesto määräytyy seikkailun sisällön mukaan. Päiväkodissa seikkailut ovat kätevintä toteuttaa tavallisten ulkoilu ja leikkiaikojen puitteissa. Kasvattajat osaavat arvioida ja suunnitella päivän kulun niin, että seikkailu nivoutuu osaksi päiväkodin tavallisia toimintoja. Huomioitavaa on, että seikkailun ei tarvitse olla kestoltaan pitkä. Se voidaan myös keskeyttää esimerkiksi lounaan ja päivälevon ajaksi ja jatkaa iltapäivällä tai seuraavana päivänä. Aamu-ulkoilun aikana alkava ja päättyvä seikkailu on helppo sisällyttää päiväkodin rytmiin.

Olennaista kuitenkin on, että seikkailuun uppoutumiselle ja siellä elämiselle annetaan aikaa. Jos kiire on aistittavissa ja kasvattaja hoputtaa etenemään, ei lapsi pääse kokonaisvaltaisesti seikkailun tiimellykseen. **Seikkailua eletään lasten ehdoilla, mutta kasvattajan pitäessä rajat.**

Päiväkodissa on mahdollista järjestää koko hoitopäivänkin kestävä seikkailu. Luonnollisesti tällöin on huomioita lasten koko päivän tarpeet ruokailuineen. Koko päivän kestävästä seikkailusta saa kokonaisvaltaisen elämyksen, johon valmistautumiseen ja purkamiseen voi käyttää huolella aikaa.

Ensimmäinen askel seikkailukasvatuksen maailmaan on kuitenkin helpompi ottaa hieman lyhyempänä ja aloittaa seikkailu pienimuotoisemmin. **Kestoltaan lyhyemmätkin seikkailut ovat vaikuttavia, kun kysymyksessä on päiväkotikäiset lapset.**

Huomioi

- Suunnittele seikkailutoiminnalle riittävä aika
- päiväkodin muu toiminta sekä lasten tarpeet ruoalle ja levolle.
- Älä kiirehdi seikkailun etenemistä

SEIKKAILUTOIMINNAN SUUNNITTELU

Seikkailutoimintaan sisältyy **suunnittelu, toteutus ja purku**. Kaikki nämä vaiheet käsitellään suunnittelussa ja valmistaudutaan siihen, mitä ne sisältävät. Seikkailua

suunnitellessa tulee miettiä, miksi ja kenen kanssa seikkaillaan. Halutaanko opetella yhteistyötaitoja, tutustua luontoon vai antaa lapsille itsensä ylittämisen kokemuksia? **Tavoitteet voivat olla hyvin arkipäiväisiä, kuten ryhmässä toimimisen opettelua.** Suunnittelussa on otettava huomioon minkä kokoisella porukalla lähdetään seikkailemaan. Sisällön tulee sopia lasten ikään ja kehitystasoon. Huomioi ympäristö ja muista luonnossa jokamiehen oikeudet.

Räätälöi seikkailu omalle ryhmälle ja ympäristöön sopivaksi, mieti mikä koskettaa tai puhuttaa lapsia. Ajankohtainen tai ainakin osittain tuttu asia herättää lasten kiinnostuksen ja seikkailuinnon. Seikkailusta on hyvä löytyä joitain tuttuja elementtejä, asioita joita lapsi jo osaa, sekä uusia, opettelua vaativia tehtäviä.

Tee ennakkosuunnitelma seikkailusta, mutta älä jumiudu siihen. On kasvattajan ammattitaitoa kuunnella lapsia ja antaa seikkailusta muodostua oma ainutlaatuinen kokonaisuutensa.

Kun kasvattajat ovat miettineet seikkailun rungon ja sisällön, voidaan seikkailusta kertoa lapsille. **Seikkailuun kannattaa virittäytyä lasten kanssa valmistautumalla.** Lapset saavat käsityksen mitä on tapahtumassa ja mihin ollaan lähdessä. Lasten mielet ovat vastaanottavaisia seikkailulle ja mielikuvitus valmiina lentämään.

Seikkailuun voi lasten kanssa valmistautua miettimällä esim. mitä tarvikkeita seikkailijat saattavat edessä olevalla tehtävällään tarvita. Päiväkotiin voi hankkia seikkailureput, pienet selässä kannettavat pussukat, joihin voi kerätä tarpeellisia välineitä seikkailua varten. Esimerkiksi köydeksi sopii pyykkinarusta leikatut pätkät, suurenuslasi, kynä ja paperia voivat olla tarpeellisia. Yhdessä lasten kanssa valmistautuessa lapset pääsevät heti toimintaan kiinni.

Huomioi

- Ota huomioon ryhmän koko ja lasten ikä
- Jätä tilaa lasten mielikuvitukselle
- Seikkailuun virittäytyminen alkaa valmistautumisesta, vaikkapa seikkailureppujen suunnittelusta

SEIKKAILUN TOTEUTUS JA PURKU

Seikkailuun sisältyy suunniteltua toimintaa, mutta myös yllätyksiä ja spontaaneja tilanteita. Lapset saavat olla seikkailussa pääroolissa ja sankareita. Jännitys kuuluu osana seikkailuun ja lapset janoavat jännittäviä tilanteita. **Muista kuitenkin kuunnella herkästi lapsia** ja laskea jännitystä, jos se nousee liian korkealle. Valmistaudu seikkailuun lähtiessä myös normaalien päiväkodin retkelle lähtö käytäntöjen mukaan.

Seikkailun yksi tärkeä ja **hedelmällinen osa on seikkailun purkaminen.** Varsinaisen seikkailun jälkeen tulee jättää aikaa ja tilaa lapsille laskeutua seikkailusta takaisin arkeen. Heti seikkailun päättyessä voidaan asettua piiriin ja kertoa hetki kokemuksista yhteisesti. Mikä oli jännittävää, hauskaa, oliko jokin pelottavaa? Päiväkodilla seikkailua kannattaa purkaa piirtäen, leikkien, saduttamalla, askartelemalla tai yhdessä jutellen. Antoisan seikkailun jälkeen lapset janoavat kokemusten läpikäymistä sekä kertomista ja tähän tulee antaa runsaasti aikaa. Kasvattaja kyllä huomaa, milloin asiaa on käsitelty riittävästi ja lapset ovat saaneet purkaa kokemuksensa. Seikkailun purkuvaihe on myös antoisa tilanne perehtyä seikkailuun liittyviin aiheisiin lisää, etsiä tietoa ja oppia uutta. Seikkailun hedelmällinen vaihe kannattaa hyödyntää rauhasa lasten hyväksi. Seikkailun teemaa voidaan jatkaa lasten toiminnassa monipuolisesti ja pitkään.

Huomioi

- Jousta suunnitelmista tarvittaessa, anna lasten olla seikkailun pääroolissa
- Huomioi normaalit päiväkodin retkelle lähtö käytännöt
- Anna lapsille aikaa kertoa seikkailukokemuksistaan, purkuvaihe on hedelmällinen oppimisen ja ajatusten jäsentämisen kannalta

TURVALLISUUS

Seikkailun **turvallisuus tulee huomioida jo suunnitteluvaiheessa.** Kun **seikkailu suunnitellaan lasten iälle ja kehitystasolle sopivaksi**, on turvallisuusasioita huomioitu jo monipuolisesti. Lasten tulee antaa kokeilla rajojaan ja epäonnistuminen sekä vahingot tulee hyväksyä. Ne tulee käsitellä arvokkaina oppimisen kokemuksina, eikä

oppimisen kustannuksella vältettävänä asioina. Luonnossa toimiessa lapsella on mahdollisuus toteuttaa luontaisia tarpeitaan, kuten kiipeilyä aikuisen seurassa. Kasvattajan tulee totta kai tutustua etukäteen seikkailuympäristöön ja kartoittaa mahdolliset vaaranpaikat.

Psyykkisestä turvallisuudesta huolehtiminen on tärkeää toiminnassa, johon voi liittyä pelkoa tai jännitystä. **Kasvattajan tulee olla valppaana huomaamaan jokaisen lapsen herkkyyden** ja tukea jännittävissä tilanteissa. Lasten tunteet tulee sallia sellaisenaan, onhan esimerkiksi pelko terve merkki suojeleuvaistosta. Kasvattajan tehtävä on laskea seikkailu jännitystaso alas, jos tilanne lasten kannalta niin vaatii. Seikkailulle lähtiessä aikuisten tulee olla lapsille tuttuja, jolloin vältetään mahdollisen näyttämisenhalun aiheuttamilta yllätystilanteilta.

Huomioi

- Huomioi turvallisuus seikkailun suunnitteluvaiheessa
- Anna lasten kokeilla rajojaan ja salli epäonnistumiset ja vahingot
- Ole herkkänä lasten tunteille, salli ne ja laske tarvittaessa jännityksen tasoa

KASVATTAJAN ROOLI

Kasvattajan rooli seikkailun ohjaajana on sitä suurempi, mitä pienemmät seikkailijat on kysymyksessä. **Hyvän ja turvallisen ilmapiirin luomisessa kasvattajilla on päävastuu.** Luottavaisessa ja turvallisessa ryhmässä lapset voivat heittäytyä seikkailun vietäväksi, mutta tuntevat myös pystyvänsä palaamaan sieltä helposti, mikäli tarve vaatii.

Kunnioittavan kohtaamisen periaatteita noudattamalla tarjoutuu aito ja välittävä kohtaaminen seikkailussa lapsen ja kasvattajan välillä. Hyväksy lapsen tunteet ja ajatukset sekä vahvuudet ja heikkoudet.

Seikkailussa kasvattajan tulee olla aidosti läsnä ja innostunut seikkailusta lasten kanssa. Lapset vaistoavat mikäli kasvattaja ei ole itse kiinnostunut seikkailusta sekä

luonnon elämyksistä ja se on este seikkailukasvatuksen idean toteutumiselle. Kasvattajan ei kannata lähteä vastoin tahtoaan seikkailulle, vaan antaa seikkailun vetovastuu toiselle aikuiselle.

Heittäydy lasten mielikuvituksen maailmaan ja tartu lasten ideoihin. Älä tulkitse tilanteita tai anna suoria vastauksia, vaan jätä tilaa ja tarjoa mahdollisuuksia. Kasvattajia, lapsia ja seikkailuja on erilaisia ja kaikille tulee antaa paikka ja aika. On kehittäväää myös kasvattajalle antaa lasten nousta esille ja olla vaikuttajina. Kasvattaja kuitenkin tarjoaa tukea, kannustusta, turvaa ja viimekädessä rajat seikkailutoiminnalle.

Huomioi

- Ole läsnä ja kiinnostunut seikkailun tarjoamista mahdollisuuksista sekä luonnon elämyksistä.
- Käytä juuri omaa tyyliäsi, vahvuuksiasi ja kiinnostuksen kohteita hyödyksesi seikkailun rakentamisessa.
- Tarjoa lapsille mahdollisuuksia, anna tilaa ajatuksille ja toiminnalle.

Sitten vain seikkailemaan!

INTIAANISEIKKAILU

Lyhyt kuvaus: Intiaaniseikkailu lähimetsän tutuissa paikoissa johdattaa lapset seikkailun ja mielikuvituksen maailmaan.

Tavoitteet: Tutustuttaa lapset seikkailussa toimimiseen sekä ryhmänä ongelman ratkaisemiseen.

Tarvikkeet: Seikkailureput ja mukaan otettavat tarvikkeet (köyttä, jne.). Kirje intiaaneilta sekä viestejä seikkailun varrelle piilotettuna. Koristeltu suuri sulka. Intiaani-päähineitä ym. rekvisiittaa tai kasvomaalaukset lapsille (virittävät tunnelmaan, mutta eivät pakollisia.)

Valmistautuminen: Lapsille voidaan lukea kirja: Intiaanipoika oravanjalka, Eleonor Clymer. Jossa kerrotaan intiaanipojan elämästä. Intiaanien viestit (kuvassa) viedään metsään niille tarkoitetuille pakoille.

Seikkailun purku: Heti seikkailun päätyttyä käydään ryhmässä läpi jokaisen seikkailijan päällimmäiset ajatukset ja päätetään seikkailu. Esimerkkejä seikkailun purkamisesta toiminnan kautta:

- Intiaanien kulttuuriin perehtyminen eri tavoin
- Yhteisenä projektina voidaan tehdä tiipii, toteemipaalu tai jousipyssyjä kierrätys- ja luonnonmateriaaleista sekä perehtyä niiden merkitykseen intiaaneille
- Seikkailu voidaan esitellä muille kertomalla siitä kuvin, piirroksin ja sanoin kokoomalla näistä kollaasi päiväkodin seinälle. Mukaan kannattaa liittää intiaanien viestit ja muu materiaali seikkailusta.
- Lapsia voidaan myös saduttaa seikkailusta.
- Intiaanirekvisiitan voi ottaa osaksi lasten leikkejä.

SEIKKAILU ALKAA

Päiväkodin isojen ryhmän ilmoitustaululle ilmestyy erikoisen näköinen kirje. Siitä roikku sulkia ja näyttää intiaanien jättämältä. Lappu jätetään niin, että joku lapsista huomaa sen ja kertoo aikuiselle. Viesti luetaan yhdessä kaikille lapsille. Viestissä lukee:

”Hei päiväkodin lapset! Ette taida tuntea minua, olen Intiaanipoika Oravanjalka ja haluan pyytää teiltä apua. Katsokaas kun... Heimomme intiaanipäällikkö on Istuva Härkä. Hänellä on suuren suuri päähine, jota koristaa monen monta sulkaa. Ne kertovat hänen rohkeudestaan ja antavat hänelle voimaa tehdä suuria päätöksiä. Heimomme oli ohikulkumatkalla läheisen metsän poikki. Päästyämme kotiin huomasi Intiaanipäällikkö Härkä, että hänen päähineestään puuttuu yksi sulka! Ehkä joku on varastanut sen, tai se on tippunut. Päiväkodin lapset! Auttakaa meitä löytämään intiaanipäällikön päähineen sulka! Se on ylvään näköinen, suuri ja koristeltu linnunsulka! Läheisestä metsästä löydätte lisää ohjeita, sillä me intiaanit emme halua näyttyä ihmisille. Lähtekää siis seikkailuun ja auttakaa meitä löytämään Intiaanipäällikön sulka takaisin! -Intiaanipoika Oravanjalka-”

Lasten virittäytyminen seikkailuun alkaa tästä viestistä. Kasvattaja ohjaa lapsia seikkailuun valmistautumisessa. Mitä viesti tarkoittaa? Mitä tarvikkeita voi seikkailussa tarvita? Mitä tarkoitetaan läheisellä metsällä? Lapsien mielikuvituksen tulee antaa orientoitua edessä olevaan seikkailuun. Mitähän edessä mahtaa olla?

Valmistellaan seikkailureput ja laitetaan tarvittavat tavarat mukaan. Mahdollista intiaanirekvisiittaa voi myös käyttää: päähineitä, kasvomaalauksia ym.

Seikkailuun lähtemiseen valmistaudutaan päiväkodin normaalien retkelle lähtökäytänteiden mukaisesti. Kun valmistelut on tehty, lähdetään lapsille tuttuun lähimetsään seikkailuun!

Metsään kuljetaan tavanomaista tuttua reittiä. Pikitien ylityksen jälkeen pian metsään johtavan polun alkupäästä (*asetta kirje puuhun niin, että joku lapsista huomaa sen, mutta siihen on vaikea ylettää.*) löytyy toinen viesti. Lasten tulee keksiä miten viesti saadaan alas puusta. Kun viesti on saatu alas, siellä lukee seuraavaa:

”Hienoa lapset! Olette löytäneet metsään, josta intiaaniheimomme kulki läpi metsästyretkeltä palatessamme. Kuljimme polkua pitkin ja siitä suuren kiven luokse, jossa pysähdyimme lepäämään. Sieltä löydätte lisää vinkkejä! -Intiaanipoika Oravanjalka-”

Lapset miettivät mitä tarkoitetaan suurella kivellä. Kun he keksivät ns.eskarikiven, jatkuu matka kohti sitä. Perillä kiven juurella pilkottaa Intiaanien jättämä tehtävä. Se on palapeli, johon kuvaksi muodostuu tiipii. Siitä löytyy myös teksti, joka kehottaa tähyämään yläilmoihin. Läheisestä puusta löytyy jälleen viesti, siinä lukee:

”Jatkakaa matkaa tiiviinä ryhmänä. Ryhmätyö on tärkeää meille intiaaneille. Metsästämme ja matkustamme oudoissa metsissä pitkiä matkoja, öin ja päivin. Silloin on tärkeää, ettei kukaan intiaani eksy joukosta. Muodostakaa jono ja edetkää käsikkäin kohti kivistä laaksoa. Tarkkailkaa ympäristöänne!

Kivisellä laaksolla tarkoitetaan kivistä monttua lähellä metsän ”keskus- ja kokoon-
tumispaikkaa”. Intiaanipäällikön sulka roikkuu viestin kera, jossakin sopivassa paikassa. Viestissä lukee näin:

”Hienoa työtä päiväkodin lapset! Olette löytäneet Intiaanipäällikkö Istuvan Härän pähineen puuttuvan sulan. Olemme teille hyvin kiitollisia! Intiaanipäällikkö Istuva Härkä haluaakin palkita teitä nokkelia seikkailijoita. Hän päätti, että päiväkodin lapset saavat pitää hänen pähineensä sulan. Se tuo viisautta tehdä hyviä päätöksiä ja antaa rohkeutta tarpeen tullen. Viekää sulka siis päiväkotiin ja käyttäkää viisaasti! – Kiittäen Intiaanipoika Oravanjalka ja koko Intiaaniheimo-

Seikkailu päättyy sulan löytämiseen ja viimeisen viestin lukemiseen. Yhdessä voidaan miettiä mitä sulalla tehdään ja kerrata lyhyesti jokaisen lapsen tuntemukset seikkailusta. Kasvattaja kertoo seikkailun päättyneeksi. Tämän jälkeen seikkailijat palaavat päiväkodille ja tuttujen askareiden pariin. Seikkailun tarkempi purku on hyvä aloittaa seuraavien päivien aikana, jolloin lapsilla on tuoreessa muistissa kokemukset seikkailusta.

PEUKALOISEN SEIKKAILU

Lyhyt kuvaus: Peukaloisen retket- sadun pohjalta rakennettu seikkailu. Peukaloinen on pieni ja nokkela kaveri, joka selviytyy tilanteesta kuin tilanteesta kekseliäisyytensä ja lannistumattomuutensa ansiosta. Sopii parhaiten päiväkodin vanhemmille lapsille.

Tavoitteet: Opetella ryhmässä toimimista ja ongelmanratkaisua fyysisten ja päätteilykykyä vaativien tehtävien kautta.

Tarvikkeet: Seikkailureput, sisältäen köyttä, suurennuslasit ja filmirullapurkit. Peukaloisen kirjeitä, villalankaa, palapelit ja erivärisiä villalangan pätkiä.

Valmistautuminen: Luetaan lapsille Grimmin satu Peukaloinen.

Seikkailun purku: Heti seikkailun päätyttyä käydään ryhmässä läpi jokaisen seikkailijan päällimmäiset ajatukset ja päätetään seikkailu. Esimerkkejä seikkailun purkamisesta toiminnan kautta:

- Peukaloisen seikkailua voi kerrata piirtämällä tai maalaamalla otteita seikkailun varrelta.
- Lapsia voi saduttaa yksitellen tai pareittain ja he voivat myös kuvittaa sadun.
- Seikkailusta voi koostaa tarinan päiväkodin seinälle liittämällä kuvia, kommentteja ja seikkailun rekvisiittaa.
- Voidaan perehtyä metsän lintuihin, erityisesti seikkailussa esiintyvään varikseen ja haukkaan.

SEIKKAILU ALKAA

Päiväkodin lepohuoneeseen ilmestyy kirje. Joku lapsista huomaa sen, ja kertoo aikuiselle. Kirje avataan yhdessä lasten kanssa ja viesti luetaan. Se kuuluu näin:

"Heissulivei lapset! Olen Peukaloinen, se lannistumaton ja kekseliäs poika, josta olette varmasti kuullut aikaisemminkin! Olen pieni, ihan vain peukalon mittainen, sen vuoksi joudun välillä hankaluuksiin. Keksin kyllä aina ratkaisun pulmiin ja selviydyn pinteestä kuin pinteestä sinnikkyteni ja nokkeluuteni avulla! Mikään ei ole minulle niin vaikeaa, etten siitä selviytyisi! Mutta nyt minä olen pulassa, enkä oikein yksin tiedä mitä tehdä... Kuulin, että Untuvan päiväkodissa on myös Peukaloisia! Miten hienoa! Te päiväkodin Peukaloiset, jos ketkä, voitte auttaa minua! Kuulkaas kun... Lähdin kotoani pienellä seikkailulle variksen selässä lentäen. Lensimme pitkän matkan, viimeiseksi näin päiväkodin, leikkipihan, parkkipaikan ja grillikatoksen. Sitten huomasimme, että haukka oli lähtenyt peräämme ja yritti napata meidät! Jouduimme laskeutumaan variksen kanssa nopeasti metsään. Emme ole päässeet lähtemään takaisin kotiin, sillä haukka vaanii lähistöllä jatkuvasti. Enkä enää edes tiedä missä suunnassa kotini on! Auttakaa peukaloiset! Äitini ja isäni ovat varmasti jo huolissaan missä olen. Olen jättänyt teille vihjeitä päiväkodin lähetyville, niistä saatte lisätietoja.... Terveisin Peukaloinen."

Kirjeessä on myös kuva jostakin rakennuksesta (päiväkodin pihalla sijaitseva grillikatokse). Lapset miettivät mitä kuva tarkoittaa. Joku keksii, että se osoittaa grillikatosta päiväkodin pihalla. Mitähän se mahtaa tarkoittaa? Mikä on kyseessä? Ei auta muu kuin mennä katsomaan! Edessä on siis seikkailu ja siihen pitää valmistautua asiaan kuuluvin varustein. Seikkailureppuihin pakataan tarvittavat välineet. Sitten on lähdettävä kohti grillikatosta, jos siellä olisi lisää vihjeitä.

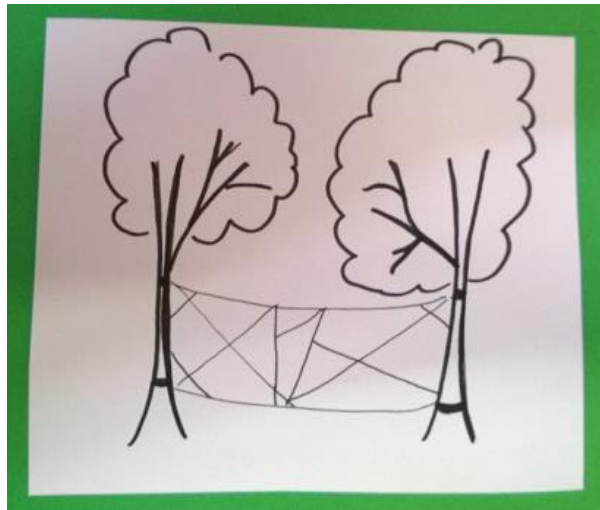
Grillikatokseen on piilotettu toinen viesti, niin että lapset joutuvat hieman hakemaan sitä. Kun viesti löytyy, joko kiven alle tai katon rajaan piilotettuna, siinä lukee näin:

"Hei Peukaloiset! En halua, että ihmiset näkevät minua, joten olen jättänyt teille viestejä ympäristöön. Te olette kyllä niin nokkelia, että löydätte ne! Tarkkailemme ympäristöä..."

päristöänne suurennuslasien avulla, niin saatte selville miten minä näen maailman! Ohessa on teille pieni pähkinä. Ei siis aito pähkinä, vaan sellainen pulma, minkä varmasti osaatte ratkaista. Tutkailkaa niitä tarkoin! Terveisin Peukaloinen.”

Kirjeessä on palapelin palasia. Lasten tehtävä on koota palaset. Paloista muodostuu kuva variksesta ja haukasta. Lapset voivat tutkia kuvia suurennuslasien avulla. Voidaan myös miettiä millaisia lintuja haukka ja varis ovat? Onko joku nähnyt sellaisia ja missä? Viestissä on mukana myös kartta, joka johdattaa metsään.

Tavanomaista reittiä metsään kulkiessaan, lapset huomaavat pian metsäpolulle saapuessaan, että metsässä on punaisen hämähäkin jättisuuri seitti (punaisesta villalangasta on punottu kahden puun väliin seitti, katso kuva).

Seitin ohessa on viesti:

”Punainen myrkyhämähäkki on punonut suuren seitin puiden väliin saalistusta varten. Kulkekaa yksitellen seitin läpi varovasti ja hiljaa niin, ettei hämähäkki huomaa! Päästyänne seitin läpi täytyy jokaisen kävellä takaperin kuusi askelta pois päin seitin luota, jotta hämähäkki ei pääse yllättämään teitä! Kulkekaa yhdessä suuren kiven luokse!”

Seitin läpäisemisen jälkeen kun jokainen on poistunut seitin luota kuuden askeleen verran, lapset lähtevät suurelle kivelle. Ns. Eskarikivelle on jätetty neljäs viesti. Se roikkuu puussa, sen verran korkealla, että lapset joutuvat miettimään miten saavat

sen alas. Viesti avataan ja siellä on myös linnun sulka (tai jokin linnun kynttä muistuttava esine). Viestissä lukee:

”Metsässä on nähty haukka, joka ahnaasti vahtii reviiriään. Se saalistaa kaikenlaisia pieniä eläimiä ravinnokseen itselleen ja poikasilleen. Jotta haukka ei erehtyisi luulemaan teitä saaliikseen, on turvallisinta liikkua yhdessä tiiviinä ryhmänä. Solmikaa itsenne köysillä toisiinne kiinni niin, että muodostatte pitkän jonon. Valitkaa jonolle johtaja joka johdattaa joukon turvallista reittiä kiviselle kuopalle. Valitkaa jonon perään tarkkailija, joka vahtii selustaanne. Olkaa valppaina!”

Lapset miettivät miten he tehtävästä suoriutuvat. Erilaisia ratkaisuja on useita. Kivisellä kuopalla tarkoitetaan metsän ”keskusaukion” lähellä olevaa kuoppaa. Puun oksalla roikkuu toiseksi viimeinen viesti.

”Haukka ei kiinnittänyt teihin huomiota, hienoa! Menkää metsäautotien laitaan, joka sijaitsee lähinnä teitä. Etsikää pieni kivikko, jossa kasvaa lehtipuita. Kivien alla asuu erivärisiä taikamotoja kaivakaa ne esiin!”

Viesti tarkoittaa, että pitää mennä metsäautotien vierellä olevalla pikku kivikolle. Lasten pitää saada isohkoja kiviä siirrettyä yhteistuumin. He joutuvat miettimään miten suurehkoja kiviä saa liikutettua. Yhden sopivan kokoisen (sellaisen jota yksi lapsi ei saa liikutettua) alta he löytävät kiven alle jätetyn viestin ja erivärisiä villalangan pätkiä, jotka ovat matoja.

Kiven alta löytyvässä viimeisessä viestissä lukee näin:

”Olette löytäneen taikamotoja. Valitkaa näistä sellaiset, joista haukka voisi napata päivällisen minun ja varikseni sijasta. Asettakaa ne näkyville niin, että haukka voisi huomata ne. Sillä välin minä ja varikseni sääntäämme pakoon kohti kotiani! Ai niin! Tehkää meille myös nuoli maahan merkiksi, missä suunnassa päiväkotini on, niin lähdemme lentämään sinne päin. Toivotaan, että tämä onnistuu ja pääsemme turvallisesti kotiin. Tarkkailkaa taivaalle, saatatte nähdä vilauksen minusta ja variksestani! Terveisin Peukaloinen.”

Lapset päättävät yhdessä mitkä ovat sopivia matoja haukalle. Matoja voi tutkia suurenuslaseilla. On myös keksittävä miten muodostetaan maahan nuoli Peukaloiselle merkiksi ja mihin suuntaan sen tulee osoittaa, eli missä päin päiväkotia sijaitsee? Lapset valmistavat nuolen mistä materiaalista keksivätkään ja asettelevat madot haukalle houkutukseksi. Sitten kannattaa katsella taivaalle, jos vaikka varis sattuisi lentämään ohi ja joku huomaisi peukaloisen sen selässä. Tässä vaiheessa mielikuviutus voikin monelle näyttää peukaloisen variksella liihottamassa.

Peukaloinen pääsi livahtamaan haukan ohi kohti päiväkotia ja kotimatkaa. Todetaan seikkailu yhteistuumin onnistuneeksi ja päättyneeksi. Kerrataan jokaisen seikkailijan kokemukset yhteisesti. Pelottiko joku? Mikä oli hurjinta? Jäikö joku mietityttämään? Ennen päiväkodille lähtemistä taikamatot voi kerätä seikkailurepussa oleviin filmirulliin ja viedä ne päiväkodille ihmeteltäviksi.

Päiväkodin päivää jatketaan tavallisten touhujen parissa. Seikkailua tulee purkaa tarkemmin seuraavien päivien aikana erilaisten toimintojen ja keskusteluiden kautta.

VINKKEJÄ SEIKKAILUN SISÄLTÄMIIN TOIMINTOIHIN JA KIRJALLISUUTTA:

- Aalto, Mikko. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Esa Print Oy.
- Hiltunen, Pentti & Kivirauma Matti. 1994. Pikkuväen liikuntakirja. Liikuntaa, leikkejä, seikkailuja 4-6 vuotiaille.. Helsinki: lasten keskus.
- Kokljuschkin, Mickhael. 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- KOTA- lasten ja nuorten hyvinvointi ry. <http://www.kota.fi>
- Lastensuojelun keskusliitto.1993. Koulun seikkailupäivä 1.6. Virikkeitä opettajalle. Toim. Heikki Koiso-Anttila.
- Seikkailukasvatus.fi <http://www.seikkailukasvatus.fi/fi/etusivu/>